

ADVENTI MESENAPTÁR

BAGOLYZUG

FOGLALKOZTATÓ- ÉS FEJLESZTŐHÁZ

DECEMBER 1.

Kányádi Sándor: FENYŐMESE

Élt a Hargita oldalában egy magányos fenyő. Senki sem lakott a közelében. Az erdő, de még a legkisebb bokor is olyan messzire volt tőle, hogy még a kiáltását sem hallották volna meg, nemhogy a sóhajtásait. Ezért aztán nem is kiáltozott, nem is sóhajtozott. Még a nyári viharok, villámok s a farkasordító telek idején sem. Pedig annyit sanyargatták, hogy az még embernek is sok lett volna.

Elfásult egészen a nagy egyedülvalóságban. Egyetlen öröme volt, ha nyaranta egy-egy arra legelésző juhnyáj bújtta meg az árnyékát, a nagy melegben. Vagy éppen maga a juhász heveredett alája furulyázgatni, tarisznyát bontani. Olyankor még sóhajtott is egyet-egyet, inkább csak figyelmességből, a szép nótáért, s hogy az árnyékot a sóhajával frissebbé tegye.

Hanem a nyáron olyat ért, amelyet még soha. Vidám kirándulók, egy egész iskola telepedett alája. Azóta nincs nyugta a fenyőnek. Egyre sóhajtozik, s mindegyre le-letekint a völgy felé, amerre a kirándulók alóla elvonultak. S mint valami kincseket, nézi az alatta maradt üres konzervdobozokat.

– Mit nem adnék, ha még egyszer közöttük állhatnék – sóhajtotta el bánatát egy véletlenül reáröppent rigónak.

A rigó egyet–kettőt fütyentett köszönetképpen, aztán tovaszállt arra, amerre a kirándulóknak nyoma veszett. Hogy mit intézhetett a kis rigó, mit nem, nem tudhatjuk.

Jöttek az őszi ködök, esők, havas esők. A fenyő, ha lehetett, még inkább magába fásult. A szelek még a konzervdobozokat, utolsó emlékeit is ellopkodták. Már a földre se nézett többet. Akárhogy tépdesték a viharok, aludt. Már arról se vett tudomást, hogy hatalmas havával megjött a tél. Tőle jöhetett is, mehetett is.

De egyszer csak megrázta magát. Azt hitte, álmodik. Pedig nem álmodott. Hatalmas z sivajra, énekszóra ébredt. Egy nagy udvaron találta magát. Minden ága fel volt cicomázva, és minden megmaradt tobozába mintha egy–egy csillag költözött volna.

Azóta is ott áll az iskola udvarán. Bánja is ő, hogy az ünnep, a vigalom teltével ágait lecsapdosták. Lomb helyett szárnya nőtt.

Zászló csattog-lobog rajta, s vidám énekszó köszönti minden reggel.

DECEMBER 2.

Jakob és Wilhelm Grimm: HOLLE ANYÓ

Élt egyszer egy özvegyasszony, annak volt két lánya: az egyik szép és szorgos, a másik csúnya és lusta. Az özvegy sokkal jobban szerette a csúnya lustát, mert az édeslánya volt. Minden munkát a másiknak kellett végeznie, az volt Hamupipőke a házban. Ott ült szegény napestig a kút mellett az úton, és font, egyre font, míg csak a vér ki nem serkent az ujjából.

Egyszer aztán úgy megvágta az ujját a szál, hogy az orsó is csupa vér lett tőle. Le akarta mosni a kútnál, de az orsó kicsusszant a kezéből, és beleesett a vízbe. A lány sírva fakadt, hazaszaladt a mostohájához, s elpanaszolta neki, mi történt. Az meg, ahelyett hogy megszánta volna, kegyetlenül ráripakodott:

– Ha beleejtetted, szedd is ki belőle!

Szegény lány visszament a kúthoz, nem tudta, mitévő legyen; félelmében végül is az orsó után ugrott. Elvesztette az eszméletét, s mikor aztán magához

tért, egy szép, napfényes, virágos mezőn találta magát. Elindult, ment, mendegélt; egyszer csak egy kemencéhez ért. A kemence tele volt kenyérrel, s a kenyerek azt kiabálták:

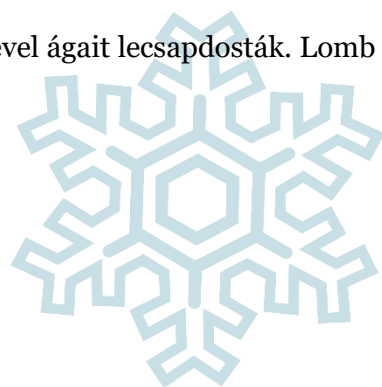
– Húzz ki hamar! Húzz ki hamar, mert megégek! Már régen kisültem!

A lány nekilátott, és szép sorjában mind kiszedte őket a lapáttal. Aztán tovább indult.

Ment, mendegélt, míg egy almafához nem ért. A fa tele volt almával, és azt kiabálta:

– Rázz meg! Rázz meg! Minden almám megérett már!

A lány megrázta a fát, hogy csak úgy hullott a sok alma, mint a zápor. Addig rázta, míg az utolsó szem is le nem hullott róla. Akkor az egészet szépen kupacba rakta, és tovább indult.

Ment, mendegélt, végre egy házikóhoz ért. A házikóból egy anyóka kukucskált ki barátságosan, de olyan hosszú foga volt, hogy a lány megijedt, és el akart szaladni. Az öregasszony azonban utána kiáltott:

– Ne félj tőlem, kedves lányom! Maradj nálam; ha minden munkát rendben elvégzel a háznál, jó sorsod lesz. Csak arra vigyázz, hogy jól megvesd az ágyamat, jól fölrázd a párnámat, hadd szálljon a pihéje; olyankor hó hullik fönt a világban. Én vagyok Holle anyó.

Az öregasszony olyan szépen rábeszélte, hogy a lány végül is összeszedte bátorságát, ráállt a dologra, és beszegődött hozzá. Mindent megtett a kedve szerint, az ágyát is mindig jól fölrázta, csak úgy szálltak a pihék, akár a hópelyhek.

De jó dolga is volt ám az öregnél! Soha egy rossz szót sem hallott, s ehetett, amennyi jólesett neki.

– Evett is eleinte jó étvággal; hanem aztán valahogyan ízét vesztette a falat a szájában. Egyre kedvetlenebb, egyre szomorúbb lett. Eleinte maga sem tudta, mi leli; hanem utóbb, mikor már jó ideje szolgált Holle anyónál, ráeszmélt; hogy hazakívánczik. Hiába ment itt ezerszer jobban a dolga, mint otthon, mégiscsak mindig ott járt a gondolata a messzi kis falusi házban. Végül aztán már nem bírta tovább, odaállt szépen Holle anyó elé, és azt mondta neki:

– Elfogta a szívemet a honvágy, nem maradhatok tovább nálad. Tudom, százszor jobb sorsom van itt, mégis azt mondja a szívem: vissza kell mennem az enyéimhez!

– Tetszik nekem, hogy hazavágyol – felelte az öreg –, ebből is látszik, hogy derék, hűséges teremtség vagy. És amiért olyan becsülettel szolgáltál, én magam viszlek fel a fenti világba.

Azzal kézen fogta, és egy nagy kapuhoz vezette.

– Innét most már mehet magad is – mondta –, ez a kapu egyenest a falutok határába nyílik.

A kapu kitárult, s abban a pillanatban, ahogy a lány átlépett rajta, sűrű aranyeső hullott rá a magasból, és az arany mind ott ragadt a ruháján; fénylett, csillogott az egész lány tetőtől talpig.

– Ez a fizetség a szorgalmadért! – kiáltotta Holle anyó a kapun át, és még a kútba esett orsóját is kidobta utána.

A két kapuszárny dördülve becsukódott, s lám a lány, amint körülnézett, ott találta magát a falujuk határában, nem messze az anyja házatól.

Gyorsan útnak eredt, sietett haza boldogan. Ahogy befordult az udvarukra, a kút kávájáról meglátta a kakas és nagyot rikkantott: Kukurikú! Mi történt? Aranyos lányunk hazatért!

A lány bement a házba, és mert talpig arany borította, az anyja is meg a testvére is szívesen fogadta. Ő meg elmesélte, mi történt vele. Mikor a mostohája meghallotta, hogyan jutott a nagy gazdagsághoz, nagyon szerette volna, ha a csúnya, lusta lányának is ilyen szerencséje akad.

Kiküldte hát fanni a kúthoz, a lány meg bedugta a kezét a tüskebo-

korba, összeszúratta az ujját a tövisekkel, bevérezte az orsót, bedobta a kútba, és utána ugrott. Ő is a szép mezőn tért magához; azon az ösvényen indult el, amelyiken a másik lány járt. Amint a kemencéhez ért, kiabálni kezdtek a kenyerek:

– Húzz ki hamar! Húzz ki hamar, mert megégek! Már régen kisültem!

De a lusta lány azt felelte:

– Hogyisne! Hogy összepiszkoljam magamat!

Azzal továbbment. Csakhamar az almafához ért.

– Rázz meg! Rázz meg! Minden almám megérett már! – kiáltotta az almafa.

– Hogyisne! Hogy a fejemre essék egy alma! – felelte a lány, és továbbment.

Odaért Holle anyó házához, de egy cseppet sem ijedt meg az öregtől, mert már tudta, milyen nagy foga van, és tüstént elszegődött hozzá.

Az első nap erőt vett magán, szorgoskodott, és ha Holle anyó mondott neki valamit, rögtön megtette, mert egyre csak a sok aranyra gondolt, amit majd kapni fog tőle. A második napon azonban már lustálkodott egy kicsit, a harmadikon meg már alig akart fölkelni reggel. Holle anyó ágyát sem úgy vetette meg, ahogyan kellett volna; nem rázta föl a dunnát, hogy a pihék szétszálljanak belőle. Az öreg végül is ráunt, és kiadta az útját. A lusta lány cseppet sem búsult rajta, hogy a dolog így fordult; most jön majd az aranyeső – gondolta magában.

– Holle anyó őt is a kapuhoz vezette; hanem amikor a lány kilépett rajta, arany helyett egy jókora üst szurok zúdult a nyakába.

– Ez a fizetség a szolgálatodért! – mondta Holle anyó, és becsukta a kaput.

A lusta lány hazament; tetőtől talpig szurkos volt, s amikor a kakas meglátta a kút kávájáról, nagyot rikkantott: Kukurikú! Mi történt? Szutykos lányunk hazatért! A szurok pedig rajta ragadt élete végéig.

Lázár Ervin: A MÁSIK TÉLAPÓ

– Apu, te most ideülsz a ládára!
 – Dehogy ülök! Eszem ágában sincs!
 – De amikor játszunk!
 – Játsszunk? Ezt eddig nem tudtam. És miért kellene nekem a ládára ülnöm?
 – Mert te leszel a szegényember.
 Na persze – gondolom –, mi sem jellemzőbb a szegényemberekre, mint hogy ládán ülnek.
 – És te mi leszel?
 – Én a Télapó.
 Ez nagyszerű! Igazán rám férne már egy kis ajándék. Leülök a ládára. Szegényember vagyok.
 Télapó előrenyújtja a kezét, és vészjóslóan bűg. Úgy látszik, ez egy bűgőcsigával ötvözött Télapó.
 – Remélem, Télapó, jó nehéz a puttonyod – mondom bizakodva.
 Abbahagyja a bűgást, a kezét leereszti.
 – Milyen puttonyom?
 – Amiben az ajándékokat hozod.
 – Ááá – nevet a tudatlan szegény embereknek kijáró fölénytel –, én nem az a Télapó vagyok. A másik!
 – A másik? Melyik?
 Újra bűgni kezd, a keze fönn. Bűgás közben mondja... mit mondja?!... sziszeget:
 – Ebben a zsebemben – a jobb zsebére üt – van a jég meg hó – a bal zsebére üt –, ebben a hideg, téli szelek – egyik mellényzseb –, ebben van a dér – másik mellényzseb –, ebben meg a zúzmaranéni.
 Én oktondi! Még hogy bűgőcsiga?! Nyilván a hideg téli szelek bűgnak a zsebében. Vagy a zúzmaranéni. Egy zúzmaranénitől minden kitelik.
 A konyhában érezhetően csökken a hőmérséklet, a fűdőtartón egy piros fűdő fázósan megrezzen. Őszszebb húzom magamon az ingem.
 – Még szerencse, hogy nincs több zsebed – mondom, és vacogok egy kicsit.
 – Ne beszélj annyit, szegényember – süvíti Télapó –, mert kieresztem a jeget és a hót.
 Nem is tétozázik: kiereszti. Szép nagy pelyhekben hullani kezd a hó, a mosogatón és a gázcsöveken hegyes jégcsapok híznak. Didergek.
 – Ha ezt előre mondd, melegebben felöltözöm.
 Télapó kutyába se vesz, a másik zsebéből előzúgnak a hideg téli szelek, fűtögnak a konyha egyik sarkából a másikba, cibálják szegény pletyka gyerekenyérnyi, cirmoszöld leveleit, behuhognak a konyhaszekrénybe, megörrentik az evőeszközöket, és

hordják, hordják a havat. Ülök térdig hófúvásban, az ingem alá – megannyi tűszúrás – hópihéek száguldanak. És mindez nem elég, kiszabadul a dér is, fehérlik a hajam, a bajszom, és ajjaj, jön már zúzmaranéni is, rám telepszik, olyan a testem, mintha ezüsttel volna bevonva – már amennyi kilátszik belőle a hóból.

– Látom, szegényember, súlyosan fázol – mondja elégedetten Télapó.

– De még milyen súlyosan – motyogom elkékvált szájjal –, lassan a szívemen is jégcsapok lógnak.

Télapó ezen elgondolkozik, mereven néz, talán a jégcsapos szívemet próbálja elképzelni. Na itt az alkalom – gondolom –, és nemhiába vagyok szegényember, már mondom is, mint Tiborc:

– Akármennyire is a másik Télapó vagy, mégsem szép tőled, hogy csak havazod, jegezed, szelezed, derezed és zúzmaranénized a szegényembert. Valami jó, valami szegényembernek–való azért akadhatott volna egyik fránya zsebedben. Jaj, megfagyok!

Tényleg, kezem–lábam egy–egy érzéketlen kődarab, a fülem egyetlen szűrő fájdalom. Egy jegesmedve sem bírná ezt a rémületes telet.

– Na várj – mondja Télapó –, ebben a zsebemben is hoztam valamit. Szegényembernek–valót. – Az inge zsebébe nyúl.

– Mi az?

– Téli csillagok.

Felszikipárnak fölöttünk a téli csillagok, csupa sziporka, csupa ragyogás a konyha mennyezete. A hideg most is csontig ható, szegényember szívére nagy koppanással mégis lehullik egy jégcsap. Hát emlékszik rá! Tavaly télen nézte Télapó és szegényember együtt a téli csillagokat. Mert télen a legcsodálatosabb a tiszta, csillagos ég. Csak kevesen tudják, mert kinek van érzéke nagy hidegben csillagos eget bámulni? Télapó meg a szegényember tudja. Igen ám, de akkor füles sapkában voltunk, bundás csizmában és télikabátban. Úgy könnyű!

– Ez nagyon szép tőled, Télapó – vacogom maradék erőmmel –, de csak annyit értél el vele, hogy díszkivilágítás mellett fagyok meg.

Lép felém egyet.

– Mit is mondtál, miből raktatok nagy tüzet hideg teleken amikor gyerek voltál Rácpácegresen?

– Rőzséből – nyögöm, és a dobhártyámon már dörmölnék a fagyhalál bimbajai.

– Azt is hoztam! – kiált Télapó.
 – Mit?
 – Rőzsetüzet.
 – Már hogy hoztál volna, kedves Télapó, amikor nincs is több zsebed?
 – De–de! – mondja büszkén, és megfordul.
 Tényleg! A farzseb!
 Kedves szülők, csak farzsebes nadrágot vegyetek a gyerekeiteknek!
 Előveszi a farzsebéből a rőzsetüzet, elem rakja.
 Eszi a láng a vékony ágakat, a ropogás boldog szimfónia, a téli csillagokig csap fel a rőzsetűz. A szegény-

ember mohón előrenyújtja elgémberedett kezét, elpárállanak róla a havak, jegek, derek és zúzmaranénik, az északi–sarki konyha vöröslő fényben dereng.
 – Te nem fázol, Télapó?
 – De, egy kicsit én is.
 – Akkor gyere közelebb.
 Közelebb jön, leguggol a tűz mellé, ő is a láng felé tartja a kezét.
 – Jó meleg – mondja.
 – Ühüm – bólint a szegényember.
 Melegszenek.

DECEMBER 4.

Bálint Ágnes: A KESZTYŰBŐR BABA

Volt egyszer egy anyóka, akinek senkije, semmije sem volt. Karácsony közeledtével mégsem azon bú-sult, hogy nincs kitől ajándékot várnia, hanem azon, hogy nincs, akit ő megajándékozhatna.

És ha volna is – ugyan mivel? Azért végigkotorászt a fiókjait. Pár szál pamutot, apró gyöngyöt, meg egy fél pár kesztyűt talált. Finom, fehér bőrből való kesztyűt – varrt hát belőle egy kis fehér babát.

Kesztyűujjakkból lett keze– lába, pamutszálakból a haja, apró gyöngyből a szeme. Takaros kis baba lett, csak éppen egyik lába hosszabbra sikeredett, mint a másik, hiszen a kesztyű ujjai sem egyformák. S mert varrás közben anyóka keserű könnyeket hullatott amiatt, hogy nem lesz kinek ajándékozni a babát, egy ilyen forró könnycsepp a babára hullott, és abból lett a szíve. Meg is szólalt nyomban:

*„Nyiss ajtót, anyóka.
 Kimegyek a hóba.”*

– Uramfia, ez megelevenedett! – ámult el anyóka, és ajtót nyitott a babának. Az kísétált, és addig ment, míg egy ablakhoz nem ért, melyen át csillogó Karácsonyfát lehetett látni. Bekopogott. Mikor a háziak ajtót nyitottak neki, énekelni kezdett.

*„Kesztyűből varrtak,
 De szívet is kaptam.
 Szeretetet várok,
 Amit meghálálok.”*

– Magnó van a hasadban? – kérdezték a gyerekek kíváncsian. Mikor megtudták, hogy nincs, becsapták előtte az ajtót.

A baba továbbment a havas utcán, míg megint olyan házhoz nem ért, melynek ablakából karácsonyi gyer-tyák fénye áradt. Itt is bekopogott, itt is elénekelt:

*„Kesztyűből varrtak,
 De szívet is kaptam.
 Szeretetet várok,
 Amit meghálálok.”*

– Szépen énekelsz! – mondták a gyerekek. – Na, indulj befelé!

A baba elindult, de alig tett pár lépést, egyikük felkiáltott:

– Hiszen ez sánta! Majd kicsúfolnak miatta bennünket!

Itt is becsapták a baba orra előtt az ajtót. Ment hát tovább. Pamuthaján hópelyhek csillogtak, mint a gyémánt.

Egyszer csak olyan házhoz ért, melynek ablakából karácsonyi énekszó hallatszott. Itt is bekopogott, itt is elénekelt:

*„Kesztyűből varrtak,
 De szívet is kaptam.
 Szeretetet várok,
 Amit meghálálok.”*

Egy kisfiú és egy kislány jött ki a babáért. Nagy örömmel fogadták, és mindjárt megmutatták neki a karácsonyra kapott babaszobát, az asztalkával, a székecskével, a csipkés párnájú ágyacskával:

– Nézd csak, ide beköltözhetsz!

Így a baba ottmaradt náluk, és nagyon megszerették egymást. Másnap a baba csak arra várt, hogy elálljon

a havazás. Mihelyt felszakadoztak a felhők, elvezette kis gazdáit az anyóka házához:

– Itt lakik az öreg néni, aki engem varrt!

Bementek, és az anyóka sírt is, nevetett is örömeiben, mikor látta, mennyire megbecsülik az ő ajándékát. Lám, mégis csak sikerült megajándékoznia egy

kedves kisfiút és kisleányt! És mennyi szép karácsonyi éneket tudott ez a két gyerek! Velük énekelt a kesz-tyűbőr baba, sőt, reszkető, öreges hangján még anyóka is. Végül a baba – mintha soha nem lett volna sánta – , táncraperdült. Vele táncolt a két gyerek, és akár hiszitek, akár nem – még anyóka is...

December 5.

Móra Ferenc: SZÉP KARÁCSONY, SZÉP ZÖLD FÁJA

Nyolcéves voltam, a harmadik elemibe jártam és először léptem a közszereplés terére. A közszereplés tere az öreg templomunk volt. Úri divatot kezdtek a városunkban, karácsonyfát állítottak föl a szentélyben, az oltár mellett s kerestek valami alkalmi kis rongyost, aki a mennyei fenyőt felköszöntse. No, szegény gyereket akkor se kellett Félegyházának Szedtől kölcsönkérni.

Futotta a kiskunoknak a maguk emberségéből is. De a bibliai példázat szerint sokan voltak a hivatalosak, kevesen a kiválaszthatók. Az egyik selypített, a másikat nagyon kamaszolták, a harmadikat csak segédlettel lehetett volna a karácsonyfa elé állítani, tudniillik olyan körültekintő személlyel, aki orrocskáját rendben tartsa, ami azonban mégsem szokásos ilyen ünnepi alkalommal.

A legtöbbnél meg az volt a baj, hogy az ijedtségtől elállt a szavuk, ami ugyan bajszosabb ünnepi szónokokkal is megesik, de azok nem fakadnak sírva, hanem köhögéssel segítenek magukon. Utoljára benem központosult a közbizalom. Elég rongyosnak találtak, sápadt kis arcom volt és fésűt nem álló vad, fekete hajam s csengett a hangom, mint valami úri kisasszonyé.

– Aztán nem félsz majd, kisfiú? – emelte fel az állam valamelyik tanító úr.

– Nem félek én, csak a kutyáktól – mondtam önérzetesen s kicsit halkabbra vettem a szót – meg a bakteroktól.

Megnyugtattak, hogy ezeket nem eresztik a templomba s kezembe adták a köszöntőverset, amit Fehér tanító írt, isten nyugtassa haló porában. Szép hosszú vers volt, a két utolsó sorát még akkor is el tudom mondani, ha majd odafönn a nagy vizsgán találkozom a tanító úrral.

*Szép karácsony, szép zöld fája,
Mondsza csak, honnan jövel?*

Sok ilyen furcsa szó volt benne, mint a mondsza, meg a jövel s ezekkel ríkattam meg legjobban a Daru

utcai nemzetet a próbaszavalásokon. Akkor tapasztaltam először, hogy a szónok mindig akkor éri el a legnagyobb hatást, ha olyat mond, amit maga sem ért meg.

Minden program szerint ment, még az idő is előírással viselte magát. Karácsony böjtje reggelén akkora jégcsapok lógtak a tetőkön, hogy a feldobott sapkámmal le bírtam törni a hegyüket. Azóta sem szopogattam jégcsapban olyan jóízűt. Olyan rothadt zsindezamatú volt, amilyent semmiféle cukrász nem tud produkálni. Amellett a torkot is edzette és nagy önbizalmat csepegtetett belém. Kezdő szónoknak nagyon ajánlhatom, a jég szopogatástól elmúlik a lámpaláza.

Azt nem vettem észre az úton, hogy fáznék, mert szegény édesanyám rám adta a nagykendőjét, csomóra kötötte hátul a derekamon. Csak azért hullott a könnyem, mert az arcomat meg az államot mardosta a hideg. De hát nem szúrt szemet senkinek, télen minden rendes orr cinegét fog. A tanítóké, a tanítónőké is azt fogott, akik az iskola sarkán toporogva várakoztak rám. Egészen másért akadt meg rajtam a Honthy Berta kisasszony áldott szeme.

– Attól félek – mosolyodott el, amikor meglátott –, hogy ez a kisgyermek egy kicsit túlozza a rongyosságot. Mégiscsak kellene rá valami kabátot adni.

Mindenki igazat adott neki, de hát hol vegyenek most egy gazdátlan kabátot? Az volt a terv, hogy az ünnep után majd Sente tanító úr elvisz a Stross szomszéd boltjába és ott fölruháznak a Jézus nevében, de azt előbb meg kell szolgálni. Szerencsére az iskolaszolga ott ment el mellettünk, sietett a templomba, perzsagalléros ünnepelőben. Nagyon mogorva, öreg férfiú volt, de azért most beharmatozták az égi magasok a lelkét.

– Én odaadnám addig a gyerkőcnek a bekecsemet – mondta egy kicsit vontatva, mintha csudálná ön magát.

– No, azt megfizeti az isten, Károly bácsi – repkedett Berta kisasszony s mindjárt nekifogott a jóembert kihámozni a bekecséből.

– Jaj, kérem, én nem ezt gondoltam – hőkölt vissza ijedten az öregember –, hanem a hétköznaplót. Már hozom is kérem.

Hát nem lehet mondani, hogy nem hozta volna, mert csakugyan kihozta a hétköznaplót. Azt, amiben söpreni, fűteni, lámpát pucolni szokott. Rám is adták, és bizonyosan nagyon jól állhatott, mert mindenki mosolygott rám, aki meglátott benne. Csakugyan egészen eltakarta a rongyosságomat, alul csak a csizmácskám hegye látszott ki belőle, a kezem pedig egyáltalán ki sem látszott, a kezemfeje a könyökéig érhetett. Arra is emlékszem, hogy nagyon finom petróleum szaga volt az első úri kabátnak, amit viseltem, egészen más, mint az otthoni petróleumé – ma is mindig érzem ezt a finom szagot, valahányszor díszmagyart látok.

A zsúfolt templomot sem felejttem el soha, ahova alig tudtunk utat törni, elül az úri rendek, aztán a subás, ködmönös kiskunok, a berlinerkendős öregasszonyok, a sötét oltárokon csillogó viaszgyertyák szaga összekeveredve a karácsonyi füstökével, a mézes fokhagymásával – olyan nagy volt minden és én olyan kicsike! Igen, ez Osa tanító úrnak is szöveget ütött a fejébe, mikorra beviaskodtuk magunkat a szentélybe és közölte aggodalmát Agócs főtisztelendő úrral.

– Székre kell állítani ezt a Hüvelyk Matyit, hiszen így egészen elvész!

Szólították is a harangozót, de az vállvonogatással felelt a sekrestyeajtóból. Emberhalál lesz abból, ha ő megpróbálja székkal törni át ezt a tömeget! – Föl kell tenni a kőpadkára a gyereket – mondta valaki s már akkor föl is nyalábolt valaki s ráállított már a márványkorlátra, ami a szentélyt elválasztja a hajótól. Egyszerre mindenkinél magasabb lettem egy fejjel – óh, nem leszek én soha többet olyan nagy, mint akkor voltam a félegyházi öreg templomban.

Sokáig, nagyon sokáig álltam ott, mert meg kellett várni, amíg a polgármester úr megjön, a karácsonyi gyertyácskák meggyújtása is nehezen ment, mert Fekete harangozó még sohasem próbált még ilyent életében és olyan fohászokat morgott közben, amiket talán nem is találtak illendőnek a kerubínok és én már kezdtem álomba zsibadni a márványpadkán. De végre minden gyertyán kinyílt a lángvirág és Sente tanító úr megrántotta rajtam az úri kabátot.

– Csak bátran, Fericském!

Hát miért ne lettem volna bátor. Csengettyűzött a szavam az emberfejek felett, mint az angyaloké a betlehemi mezőkön:

*Szép karácsony, szép zöld fája,
Mondsa csak, honnan jövel?*

Itt az instrukció szerint szétvettem a két karomat és a hosszú, lelógó kabátujjak akkorát lebbentek, mintha valóságos szárnyaim nőttek volna. Ez olyan öröm volt nekem, hogy ha kellett, ha nem, minden strófa után röppentettem egyet. Ki is gesztikuláltam magam egy egész életre, de szereztem is olyan sikert a Fehér tanító úr költészetének, hogy még Mihály arkangyal is abbahagyta a szószerk oldalán a sátántaposást, és szalutált a lángkardjával.

– Ember vagy, Fericske – jelezte Sente tanító úr annak a pillanatnak az elérkeztét, amikor a szónokot minden elfogadható oldalról üdvözik. – Most már lejöhetsz, add ide a kezed!

Persze, csak a kabátujját adhattam oda, amelynek felsőbb régióiban a kéz tartózkodott, de azért nem a kézzel volt a baj, hanem a lábbal. A lábak nem akartak mozdulni, mintha gyökeret vertek volna a kőben. – Gyere hát, nem hallod – rángatta meg a tanító úr mosolyogva a kabátujjat. – A nagyságos úr akar megsimogatni.

Egy nagyságos úr volt akkor az egész városban, a követ, az pedig akkor Holló Lajos volt. Felejthetetlen szép férfiarca már akkor ott mosolygott alattam. Átölelte a térdemet és a hangja már simogatott.

– Gyere kis pajtás, majd leveszlek.

– Nem...nem ereszt a lábam – motyogtam pityergőre görbült szájjal. Megijedtem, mert csakugyan úgy éreztem, mintha a lábam hozzánőtt volna a kőhöz.

– Mi a macska, nem ereszt a lábad? – nevetett Holló s erősen magához rántott.

Az egyik lábam elszabadult, de abban a percben el is jaidítottam magamat és pedig jó kiadósan.

– Jaj, jaj, jaj, ne bántson!

A mosolygó arc lehajolt a lábam fejéhez és – Berta kisasszonytól hallottam később – vérehagyottan emelkedett föl.

– Szent Isten, ennek a kisgyereknek odafagyott a lába a kőhöz.

A másikat már óvatosan engesztelték föl, mert az még jobban összebarátkozott a márvánnyal. A vakarás kiderítette, hogy talpatlan csizmácskában léptem a közszereplés terére s ezért nem tudtam róla többet elmozdulni. Ami jeget, havat fölszedtem útközben, az álltomban először elolvadt a meleg talpam alatt, azután megfagyott és hozzátapadt a kőhöz.

– Se baj, kikerül a maga foltjából – nyomogatta a lábam Sor doktor úr, hogy ott feküdtem összeszorított szájjal a követünk ölében. Tudta a doktor úr, hogy a kenyérsütögető asszony fia vagyok, hiszen én vittem hozzájuk minden pénteken a kenyeret, azon

melegen, ahogy a kemencéből kiszedtük és különben is ismerte a fajtámat, hiszen a szegények doktora volt a kis kopasz ember. Hanem azért azt mondta, hogy jó lenne elszalajtani Deszkóért, a városi előfogatósért.

És így ültem először életemben úri hintón, ami csak lépésben haladhatott a bőrruhás kiskunok és berlinerkendős asszonyok sokadalmában, akik eltűnődtek a templomtérén, meg a világi dolgok változóságán. Sokan még akkor is törülgették a szemüket a meghatottságtól és dicsérték a szép úri kitalálást. Különösen a női nemen levők, egy-két szüle azonban elégedetlen reszkette a fejét, hogy az urak már a templomból is panorámát csinálnak és szavalatot tartanak az oltár előtt.

– A mi kisfiúnk volt az, sógorasszony – próbálta mentetetni az urakat Márton sógor és a felesége, ha

ismerőst láttak egy-egy tanakodó csoportban. De aztán felhagytak a népek fölvilágosításával, mert a népek hol kinevették őket, hol zavartan hümmögtek, hogy mi érhetne Márton sógorékat ezen a szent napon? Majd éppen az ő gyermeküket karolják fel az urak Krisztus urunknak áldott születésén. Nagyon fehérképű volt a fiatal, aki papolt, a szaván is érzett, hogy mandulával etetik otthon, bizonyosan valami nagy nemből való úrifíú volt, ugyan úrikisasszony is lehetett, nagyon sergette-pergette magát.

Én pedig nem éreztem semmit a királyi dicsőségből, amellyel bevonultam a Daru utcába, csak azt éreztem, hogy parázs sütögeti lehúzott talpamat és akkor támadt először világtalan kis agyamban az a gondolat, hogy van egy téli isten is, aki más, mint az az isten, aki a nyarat mosolyogja.

DECEMBER 6.

O. Henry: HÁROMKIRÁLYOK AJÁNDÉKA

Egy dollár nyolcvanhét cent. Ez minden vagyona. És ebből is hatvan cent csupa pennyben. Egy- meg két-pennynként rakosgatta félre, úgyhogy már rettegett tőle a fűszeres, a zöldséges meg a hentes, ha belépett a boltba – neki meg égett az arca szegényében, mert érezte, hogy magukban fukarnak tartják a kicsinyes alkudozása miatt. Della háromszor is megszámlálta. Egy dollár nyolcvanhét cent. És holnap karácsony napja.

Most már világos, nem tehet egyebet, mint hogy lehuppan a kopott díványra, és jól kibőgi magát. Della ezt valóban meg is tette.

Ami azt a filozófiai megállapítást váltja

ki az emberből, hogy az élet csak zokogásból, szipogásból meg mosolygásból áll, de főként szipogásból. Míg a ház asszonya a zokogás első stádiumából fokozatosan a másodikba csendesül, nézzünk körül az otthonában. Bútorozott szoba, heti bére nyolc dollár. Koldustanyának éppen nem mondható, de a kolduskataszteren dolgozó közegek bizony könnyen rásüthetnék ezt a minősítést.

Lent a lépcsőházban van egy levélszekrény, amelybe nem fér be a levél, egy villanycsengő, amelyből a látogató egyetlen hangot sem bír kicsikarni, valamint egy névjegy a következő névvel: „Mr. James Dillingham Young”.

A Dillingham név kiírása még a jómódnak abból az idejéből származik, amikor viselőjének heti harminc dollár volt a fizetése. Most, hogy jövedelme húsz dollárra zsugorodott, a Dillingham név betűi is annyira elmosódtak, mintha feltett szándékuk volna, hogy egyetlen szerény és igénytelen D-vé húzódjanak össze.

Amikor azonban Mr. James Dillingham Young hazajön, és belép a lakásba, Mrs. Dillingham Young, a felesége, akit Della néven már bemutattunk az olvasónak, csak Jimnek szólítja, és a nyakába borul. Ez pedig igen jó dolog.

Della kibőgte magát, aztán a púderpamaccsal eltüntette arcáról a sírás nyomait. Az ablakhoz állt, és szomorúan kitekintett; a kilátás egy szürke macskára nyílt: a macska a szürke udvar szürke fala alatt sétált. Holnap lesz karácsony napja, s neki összesen 1,87 dollárja van Jim ajándékára. Hónapok óta félrerak minden pennyt, s ez az eredmény. Heti húsz dollárból nem futja sokra. A kiadások nagyobbak, mint számította. Ez örökösen így van. 1,87 dollárja van mindössze, ennyiből vehet Jimnek ajándékot. Az ő Jimjének. Pedig hány boldog órát töltött azzal, hogy kitervelte, mi szépet vegyen neki. Valami finom, különleges, igazán értékes holmit – ami egy icipicit méltó a megtiszteltetésre, hogy Jim tulajdona legyen.

A szoba két ablaka között volt egy állótükör. Az olvasó talán látott már állótükröt nyolcdolláros bútorozott szobákban. Ha egy nagyon sovány s igen fürge mozgású személy nézi benne hosszanti irányú csíkos, gyors egymásutánban megjelenő tükörképét, többé-kevésbé pontos fogalmat alkothat magának a külsejéről. Minthogy Della karcsú volt, megtanulta, hogyan kell megnéznie magát a tükörben.

Egyszer csak elperdült az ablaktól, s a tükör elé állt. A szeme ugyan ragyogott, de az arca húsz másodperc leforgása alatt egészen elszíntelenedett. Gyors mozdulatokkal kibontotta a haját a tükör előtt, s teljes hosszában leengedte.

James Dillingham Youngéknak összesen két kincsük volt: roppant büszkék voltak rájuk mind a ketten. Az egyik: Jim aranyórája, amely még az apjától maradt rá. Ő is az apjától örökölte. A másik Della haja. Ha Sába királynőjének történetesen a szellőztetőaknával szemben volna a lakosztálya, holtbiztos, hogy Della hajmosás után az ablakon lógná ki a haját, csakis azért, hogy lepipálja Őfelsége ékszereit. S ha Salamon király lenne náluk a házmester, s kincsei az alagsorban lennének felhalmozva. Jim mindig megnézné az óráját, valahányszor elmenne mellette, csakis azért, hogy az öreg a szakállát tépje irigységében.

Mint mondtam, Della leeresztette gyönyörű haját: térden alul ért csillogó, hullámozó, rőt barna hajzuhatag, s mint valami palást, beburkolta egész alakját. Aztán gyorsan, idegesen megint feltűzte fűrtjeit. A keze közben tétozva megállt egy percre, s egy-két könnycsepp gördült le a szeméből a kopott piros szőnyegre.

Magára kapta elnyűtt barna kabátját, feltette a régi barna kalapját. Perdült egyet, s a szeme még mindig csillogott, amikor kiröppent az ajtón, s lefutott a lépcsőn, ki az utcára.

Meg sem állt, míg egy cégtábla elé nem ért, amelyen ez volt látható: "Madame Sofronie. Vendéghaj nagy választékban." Della felrohant az emeletre, majd pihegve megállt, hogy összeszedje az erejét.

A Madame magas, sápadt, rideg asszony volt, külseje rácáfolt szép nevére.

– Megveszi a hajamat? – kérdezte Della.

– Attól függ – mondta az asszony. – Vegye le a kalapját, hadd látom, milyen.

Della vállán leomlott a barna hajzuhatag.

– Húsz dollár – mondta az asszony, szakértő mozdulattal megemelve a nehéz fűrtöket.

– Adja ide a pénzt, de gyorsan – mondta Della.

Rózsaszín lepkeszárnyon repült el a következő két óra. Della végigjárta az áruházakat. Ajándékot keresett Jimnek.

Nagy sokára talált is valamit; mintha egyenesen Jim számára készült volna, csakis neki, és senki másnak. Átkutatta az áruházak egész készletét, de egyikben sem talált hozzá hasonlót. Platina óralánc volt, mintázata nemesen egyszerű, értékét csupán az anyaga hirdette, s nem holmi cikornyás, talmi minta – bár ilyen egyszerű volna minden, ami jó! A lánc valóban méltó volt az Órához. Mihelyt Della meglátta, rögtön tudta, hogy ezt pedig Jim fogja viselni. Olyan ez a lánc, mint a férje. Szerénységgel párosult nemesség, ez az, ami Jimre és a láncra egyaránt jellemző.

Huszonegy dollárt kértek érte, s Dellának nyolcvanhét cent maradt a zsebében, mikor hazasietett. Ennek az óraláncnak a birtokában Jim most már bizvást megnézheti bármely társaságban, mennyi az idő. A pompás órára ugyanis ez ideig olykor csak lopva pillanthatott, mert lánc helyett csupán egy ócska bőrszíjra volt felerősítve.

Hazatérve Della mámoros öröme némileg fölülkekedett az óvatos, józan megfontolás. Elővette a sütővasat, meggyújtotta a gázt, s hozzálátott, hogy helyrehozza a nagylelkűséggel párosult szerelem romlását. Márpedig, kedves barátaim, az efféle romlást helyrehozni minden esetben roppantul nehéz feladat, mondhatni óriási feladat.

Negyven perc múlva Della fejére apró, tömött fűrtöcskék simultak: egészen olyan lett, mint egy huncut iskolás fiú. Della hosszan, gondosan, kritikus szemmel szemlélte tükörképét.

– Ha Jim menten meg nem öl, ahogy meglát – gondolta magában –, akkor biztosan azt mondja majd, hogy olyan vagyok, mint egy Coney Island-i kóristalány. De mihez kezdtem volna egy dollár nyolcvanhét centtel?

Hét órára kész volt a kávé, a hirtelen sült borjúszeletekhez pedig a kályha szélén állt a forró serpenyő.

Jim pontosan járt haza. Della a markában szorított óralánccal az asztal sarkán ült, az ajtó mellett, amelyen a férje majd belép. Aztán egyszerre csak meghallotta Jim lépteit a lépcsőházban, lent az első emeleten, s erre hirtelen elsápadt. Della gyakran fohászkodott magában egészen egyszerű, mindennapi dolgokért, s most azt rebegette: Édes Istenem, add, hogy Jim így is szépnek találjon!

Kinyílt az ajtó, Jim belépett, s az ajtót betette maga mögött. Sovány, magas, az arca komoly. Szegény fiú, mindössze huszonkét éves, és már családfenntartó. Új felöltőre lett volna szüksége, és nem volt kesztyűje.

Jim megállt az ajtónál, mozdulatlanul, mint a vizsla, mikor fűrtet szimatol. Dellára szegezte tekintetét, de az asszonyka nem tudott kiolvasni a szeméből semmit, és megrettent. Jim pillantásában nem volt sem

harag, sem meglepődés, sem rosszallás, sem iszonyat, sem valamilyen más érzés, amelyre Della felkészült. Jim csak bámult rá mereven, furcsa, kifejezéstelen arccal.

Della leugrott az asztalról, és elébe állt.

– Jim drágám – kiáltotta –, ne nézz így rám! Levágtam a hajamat, és eladtam. Itt a karácsony, és nem akartam, hogy úgy múljon el, hogy meg ne ajándékozzalak. A hajam majd kinő megint, mondd, ugye, nem haragszol? Muszáj volt megtennem. Az én hajam nagyon gyorsan nő. Szólj hát meg, Jim, mondd, hogy: Boldog karácsonyi ünnepeket!, és örüljünk egymásnak. Ha tudnád, milyen szép, milyen gyönyörű ajándékot vettem neked!

– Levágtad a hajad? – kérdezte Jim nehezen forgó nyelvvel, mintha a legkeményebb szellemi megerőltetéssel sem bírta volna ezt a nyilván való lényt megérteni.

– Levágtam és eladtam – mondta Della. – Hát így már nem tetszem neked? Pedig az vagyok, aki voltam, a hajam nélkül is, nem igaz?

Jim furcsán körüljáratta tekintetét a szobában.

– Azt mondd, nincs meg a hajad? – szólt szinte bárgyú arccal.

– Hát aztán – válaszolt Della. – Mondom, hogy eladtam. Volt, nincs, vége. Karácsonyeste van, kisfiam. S most légy kedves hozzám, hiszen miattad vágtam le. A hajamat szálinként megszámolhatták – folytatta az asszonyka, hirtelen elkomolyodva, édes-melegen –, de ki méri fel, hogy én téged mennyire szeretlek?!... Süthetem már a húst, Jim?

Jim hamar magához tért különös révületéből. Karjába kapta asszonykáját. S mi most tíz másodpercre fordítsuk el tapintatosan a tekintetünket, vegyük figyelmesen szemügyre valamely jelentéktelen tárgyat a szobában. Heti nyolc dollár vagy évi egymillió – hát nem mindegy? A matematikusok vagy más okos emberek bizonyára helytelenül válaszolnák meg ezt a kérdést. A három napkeleti bölcs értékes ajándékokat hozott, de ilyen kincs nem volt a kincseik között. A továbbiakban majd fény derül e homályos célzásra.

Jim kihúzott a zsebéből egy csomagot, s az asztalra dobta.

– Nehogy félreérts, Dell – mondta. – Felőlem levághatod, leborotválhatod vagy megmoshatod a hajad, attól még én éppúgy foglak szeretni. De bontsd csak ki ezt a csomagot, és tüstént meglátod, miért voltam úgy oda az első pillanatban.

A fürgé fehér ujjak sietve letépték a spárgát meg a papírt. Aztán elragadtatott örömsikoly hangzott fel, majd sajnos nőies hirtelenséggel keserves zokogás és jajveszékelés, úgyhogy a ház urának minden rendel-

kezésre álló eszközt latba kellett vetnie, hogy megvigasztalja az asszonyát.

A csomag ugyanis a Fésűket tartalmazta, azt a fésűkészletet, amely már régóta Della csodálatának tárgya volt, egy broadwayi üzlet kirakatában. Gyönyörű fésűk voltak, tiszta teknőcből, a szélük ékkővel kirakva, pontosan az az árnyalat, amely az ő hajdani szép hajához illett volna. A fésűk sokba kerültek, Della szíve mégis majd elepedt értük, pedig semmi reménye sem volt rá, hogy ez a készlet valaha is az övé legyen. S íme, most mégis az övé lett, s az áhított ékességnél is gyönyörűbb hajfonat... nincs többé!

Della kebléhez szorította a fésűket, s végre mégis ráemelte tekintetét a férjére. Könnyben úszó szemmel, mosolyogva mondta:

– Az én hajam ám nagyon gyorsan nő!

Aztán mintegy leperzselt szőrű kismacska, hirtelen felszökött, s felkiáltott:

– Jaj!

Jim még nem látta az ő ajándékát. Della mohó vára-kozással nyújtotta felé a nyitott tenyerén. A tompa fényű nemesfém szikrázva csillant meg az asszonyka szenvedélyes szerelmének fényében.

– Ugye, csodálatos ez a lánc, Jim? Bejártam érte az egész várost. No, most aztán napjában százszor is megnézheted, mennyi az idő. Add csak ide az órát, hadd lássam, milyen rajta.

De Jim ahelyett, hogy engedelmeskedett volna, ledőlt a díványra, kezét a tarkója alá tette, és csak mosolygott.

– Della – mondta –, rakjuk el a karácsonyi ajándékokat, őrizzük csak egyelőre a szekrényben. Túláságosan szépek, semhogy pillanatnyilag használhassuk őket. Eladtam az órát, abból vettem neked a fésűket. Süsd ki azt a húst, kérlek.

A háromkirályok, akik ajándékokat hoztak a jászolban fekvő kisdednek, mint tudjuk, bölcsök voltak, nagyon bölcsök. Ők találták ki a karácsonyi ajándékozás szép szokását. S minthogy bölcsök voltak, bölcsesség volt bizonyára az ajándékaikban is; nyilván minden ajándékuk különleges ajándék volt, ki lehetett cserélni, ha történetesen más is ugyanazt hozta volna. Én itt bárdolatlan szavakkal egy jelentéktelen történetet mondtam el két bolondos gyerekről, akik hónaposszobában laktak, s balga módon feláldozták egymásért legdrágább kincseiket. Befejezésül hadd mondjam meg mégis napjaink bölcsleinek, hogy minden ajándékozó közül ők ketten voltak a legbölcsőbbek. Az ilyenek a legbölcsőbbek mindazok közül, akik ajándékokat adnak, és akiket megajándékoznak. Mindenütt ők a legbölcsőbbek. Bizony mondom, ők a napkeleti királyok.

Hans Christian Andersen: A FENYŐFA

Állt az erdőben egy szép, sudár kis fenyőfa. Jó helye volt: nap is érte, levegő is simogatta, idősebb társai, lucfenyők meg jegenyefenyők zúgtak körülötte. De a kisfenyőnek minden vágya az volt, hogy magasabbra nőjön; a meleg napot, az üdítő levegőt sem élvezte, s ügyet se vetett a parasztyerekekre, akik ott jártak–keltek, fecsegték körülötte, amikor számócaért, málnáért mentek az erdőre. Sokszor egész köcsöggel szedtek, máskor szalmaszálra fűzték fel a számócaszemeket, aztán leültek pihenni a kisfenyő tövébe, és azt mondták:

– Milyen szép ez a kicsi fa! – S ezt a kisfenyő nem szívesen hallgatta.

A következő esztendőben egy jókora hajtással lett magasabb, újabb év múlva még egy hajtással; a fenyőfák hajtásaiból mindig meg lehet mondani, hány évesek a fák.

– Ó, ha akkora lehetnék én is, mint a társaim – sóhajtott a kis fenyőfa –, akkor messzire szétterjeszhetném ágaimat, koronámmal pedig kitekinthetnék a nagyvilágba! Madarak fészkelnének az ágaim között, s ha szél támad, én is olyan méltóságosan bologathatnék, mint azok ott!

És nem örült a napfénynek, sem a madárcáknak, még a szép kis piros felhőknek sem, amelyek napkeltekor, napnyugtakor elvitorláztak fölötte. Elközelgett a tél, csillogó–fehér hótakaró borított körülötte mindent, néha egy–egy nyúl iramodott el arra, és futtában átugrotta a kisfenyőt. Ó, milyen bosszantó volt! Két tél is elmúlt, míg végre a harmadikon akkorára nőtt, hogy a nyulak már nem ugorhatták át, meg kellett kerülniük. Ó, nőni, nőni, nagyra nőni és hatalmasra, mégiscsak ez ér legtöbbet ezen a világon – áhítozott a kisfenyő.

Ősszel favágók jöttek az erdőre, és minden esztendőben kidöntöttek néhányat a legmagasabbak közül. A fiatal fenyő, amely időközben szépen felcseperedett, reszketve figyelt: a fenséges faóriások recsegve–ropogva zuhantak a földre. Fejszével lecsapkodták ágaikat, csupaszon heverték; így, ágaiktól fosztottan, soványan, alig lehetett megismerni őket. Aztán szekérre emelték a rönköket, a lovak közé csaptak, és elvitték őket az erdőből.

Hová vihették? S mi várhat rájuk?

Tavasszal, amikor a fecskék, gólyák visszatértek, megkérdezte tőlük a fenyő:

– Nem tudjátok, hová vitték a társaimat? Nem találkoztatok velük az úton? A fecskék nem tudtak róluk, de egy öreg gólya hosszan elgondolkozott, aztán bólintott, és azt mondta:

– Alighanem láttam a társaidat. Amikor Egyiptomból útra keltem, új hajókat láttam a tengeren. Pompás árbocaik voltak – a társaidból faraghatták őket, mert fenyőillatuk volt. Köszöntem is nekik, de igen magasan hordták a fejüket.

– Ó, lennék csak magasabb! Most a tengert járhatnám. Milyen is az a tenger, mesélj róla!

– Hosszú volna arról a mese! – felelte a gólya, és továbblépdel.

– Örülj az ifjúságnak! – intették a napsugarak. – Örülj üde hajtásaidnak, a fiatal életerőnek, ami betölt!

És a szél csókot lehelt a fára, a harmat megkönyyezte, de a kis fenyőfa velük sem törődött.

Karácsony táján aztán fiatal fenyőket is kivágtak az erdőn, még olyanokat is, amelyek zsengébbek voltak a nyughatatlan fenyőfánál. Ezekről a zsenge fákról – a legszebbeket válogatták ki – nem csapkodták le a gallyakat, úgy rakták szekérre, s a lovak ezeket is elvitték az erdőből.

– Ugyan hová viszik őket? – töprengett a mi fenyőfánk. – Nem nagyobbak nálam, volt köztük egy, amelyik még kisebb is, mint én. Mért hagyhatták meg az ágaikat? Hová vihette őket a szekér?

– Mi tudjuk! Mi tudjuk! – zsinatolták a verebek. – Lent a városban benéztünk itt is, ott is a házak ablakán. Tudjuk, hová mentek a szekéren. Olyan pompa és fény veszi körül őket, amilyenről te nem is álmodol! Bekukucskáltunk az ablakon, és láttuk őket: meleg szobában álltak szépséges díszekkel, aranyalmával, mézeskaláccsal, sokféle játékkal aggatták tele az ágaikat, s az ágak hegyén száz meg száz gyertya fénylett.

– És aztán? – kérdezte a fenyőfa, és reszketett minden ága. – És aztán? Aztán mi történt?

– Többet nem láttunk. De ez gyönyörűséges Szép volt.

– Hátha engem is szerencse ér, s megjárhatom ezt a ragyogó utat! – ujjongott a fenyőfa. – Hiszen ez még nagyszerűbb, mint a tengereket járni! Ó, hogy epedek, hogy vágyakozom! Bár itt volna már újra a karácsony! Vagyok már akkora, mint a társaim, akiket tavaly a városba vittek. Csak már szekérre emel-

nének! Csak ott állhatnék már a meleg szobában, pompa és fényesség közepette! Vajon mi következik aztán? Biztosan még jobb lesz, még szebb, különben minek díszítenének föl olyan gazdagon? Utána még nagyszerűbb, még pompásabb dolgok várnak rám. De mik azok? Ó, hogy mennék már, hogy vágyom el innét! Magam sem tudom, mi lelt.

– Örülj nekünk! – mondta a levegő meg a napsugár.

– Örülj az üde ifjúságnak itt az Isten szabad ege alatt!

De a fenyőfa nekik sem tudott örülni. Nőtt, nőtt, ahogy csak erejétől telt, s zöldellt télen–nyáron. Az emberek, akik látták sötétzöld pompájában, azt mondták: „De szép fa ez!” És karácsony táján őt vágták ki elsőnek. Velejéig hatolt a fejsze, s egy mély sóhajjal elzuhant. Kínzó fájdalmat érzett s félájultan feküdt a földön; nem tudott most a szerencséjére gondolni, elszomorította, hogy meg kell válnia szülőföldjétől, a helytől, ahol felnövekedett; tudta, hogy nem látja soha többé kedves öregebb társait, körül a kis bokrokat, virágokat, talán még a madarakat sem. Bizony, az utazás nem volt kellemes.

Csak akkor tért újra magához, amikor társaival együtt lerakták egy udvaron, s hallotta, hogy egy ember így szól:

– Ez a legszebb! Ezt választjuk.

Aztán két libériás inas egy szép, tágas terembe vitte a fenyőfát. A falakon körös–körül arcképek függtek, a cserépkályha mellett magas kínai vázák pompáztak – oroszlán díszítette a tetejüket –, hintaszékek, se-lyemhuzatú heverők voltak a nagy szobában, meg hatalmas asztalok tele képeskönyvekkel, játékokkal, amelyek százszor száz tallérba kerültek – legalábbis így mondták a gyerekek. A fenyőfát egy homokkal megtöltött, nagy hordóba állították: a hordót senki sem láthatta, mert zöld szövettel vonták be, és egy nagy, tarka szőnyegre állították. Ó, hogy remegett a fenyőfa, hogy leste–várta, mi következik!

Inasok és szobalányok léptek a szobába, és díszítéséhez láttak. Színes papírból kivágott kis hálókat aggattak ágaira; a hálókat cukorkákkal töltötték meg; aranyozott almát, diót függesztettek fel gallyaira – úgy festettek, mintha rajta termettek volna. Ágai hegyére vagy száz piros, kék, fehér gyertyát erősítettek. Zöld tűi között babák ringatóztak, szakasztott olyanok voltak, mint az emberek, csak kicsinyek – a fenyőfa még sohasem látott ilyeneket –, fönt, a fa csúcsán pedig egy nagy aranycsillag tündöklött. Szép volt, ó, milyen szépséges szép!

– Ma este – mondták körülötte –, ma este meggyújtjuk minden gyertyáját.

„Ó, csak már este volna! – sóvárgott a fenyőfa. – Csak már meggyújtának a gyertyáimat! Vajon mi kö-

vetkezik aztán? Eljönnek–e társaim az erdőből, s látnak–e engem? Bekukucskálnak–e a verebek? Gyökereket ereszték–e itt, s így állok–e feldíszítve, télen–nyáron, örökéig?”

A roppant vágyakozásba belefájdult a kerge, a kéregfájás pedig éppen úgy gyötri a fákat, mint az embereket a fejfájás.

Aztán végre meggyújtották a gyertyákat az ágain. Micsoda ragyogás! Micsoda pompa! A fenyőfának minden ága beleremegett; az egyik gyertya le is perzselte zöld tűit egy jó darabon.

– Jaj, istenem! – kiáltották ijedten a szobalányok, s gyorsan eloltották a tüzet.

Most már vigyáznia kellett, nehogy megint elfogja a remegés. Pedig ó, hogy félt! Folyton attól reszketett, hogy elveszíti valamelyik ékességét – szinte esztét vette a kápráztató ragyogás. De egyszer csak kitérült a szárnyasajtó, s egy sereg gyerek rontott be, olyan hevesen, mintha föl akarnák dönteni a fát. A felnőttek nyugodt léptekkel követték őket. A kicsinyek némán álltak egy pillanatig, aztán megint kitört belőlük az ujjongás, de úgy, hogy zengett belé a nagy szoba. Körültáncolták a fenyőfát, és egymás után szedegették le róla az ajándékokat.

– Mit akarnak? – töprengett a fa. – Ugyan mi lesz velem?

A gyertyák tövig égtek az ágain, s akkor gyorsan elfújták őket, aztán megengedték a gyerekeknek, hogy leszedjék a fáról, amit csak megkívánnak. Azok megrohamozták, hogy csak úgy recsegték az ágai; ha a csúcsát meg az aranycsillagot nem erősítették volna a mennyezethez, talán fel is döntik.

A gyerekek boldogan ugráltak körülötte pompás játékaikkal; a fára már ügyet se vetett senki, legföljebb az öreg dajka pillantgatott ágai közé, de ő is csak azt nézte, nem felejtettek–e egy almát vagy fügét a fán.

– Most egy mesét! Egy mesét! – hízelegtek körül a gyerekek egy alacsony, kövér embert, és odavonszolták a fenyőfa alá. A kövér ember leült a fa tövébe.

– Itt erdőben vagyunk – mondta –, s hátha a fának is hasznára válik, ha meghallgatja a mesét. Hanem igazán csak egy mesét mondok el. Válasszatok: Mákszem Matyiról akartok hallani, vagy Együgyű Jankóról, aki lebuszkázott a grádicson, mégis becsületet nyert, és feleségül kapta a királykisasszonyt?

– Mákszem Matyiról mesélj! – kiáltották néhányan.

– Együgyű Jankóról! – követelték a többiek. Nagy zsvajv kerekedett. Csak a fenyőfa állt szótlanul és tűnődve, s azt gondolta: „Velem már nem is törődnek!” Pedig hát ő már kivette a részét a dicsőségből.

És a kövér ember mesélt Együgyű Jankóról, aki lebuszkázott a grádicson, mégis becsületet nyert, és

feleségül kapta a királykisasszonyt. A gyerekek tapsoltak, és azt kiabálták:

– Mesélj még! Mesélj!

Mákszem Matyi történetét is hallani szerették volna, de be kellett érniük Együgyű Jankóval.

A fenyőfa némán és elgondolkozva meredt maga elé: az erdei madaraktól nem hallott efféle mesét soha.

„Együgyű Jankó lebucskázott a grádicson, mégis megkapta a királykisasszony kezét! Igen, úgy látszik, ez a világ sora!” – tűnődött, és elhitte a mesét az utolsó szóig, hiszen olyan derék embernek látszott, aki elmondta! „Bizony, bizony, ki tudja! Hátha egyszer én is lebucskázom a grádicson, és királykisasszonyt kapok feleségül!” – álmodozott. S már előre örült a másnapnak; biztosan újra gyertyákkal, játékokkal, aranyos gyümölcsökkel ékesítik fel.

„De holnap nem remegek! – fogadkozott. – Szívből örülök majd a pompámnak. Holnap újra meghallgatom Együgyű Jankó történetét, talán még Mákszem Matyiét is”, és hallgatagon, tűnődve virrasztott egész éjszaka.

Reggel inasok és szolgák léptek a nagy szobába.

„Újra feldíszítenek!” – gondolta ujjongva a fenyőfa. De megfogták, és kivonszolták a szobából, föl vitték a lépcsőn a padlásra, s egy sötét zugba állították, ahová egyetlen napsugár sem ért el.

„Hát ez meg micsoda? – kérdezte magában a fa. – Mit csináljak itt? Hiszen ide egy hang se jut el hozzám!”

Nekidőlt a falnak, és gondolkozott, gondolkozott: Ráért: napok mentek, éjszakák múltak, de a padlásra nem ment föl senki. Végre megjelent valaki, de csak azért, hogy néhány ládát állítson a sarokba. A fenyőfa ott állt a sötét zugban, s már úgy látszott, hogy mindenki megfeledkezett róla.

„Odakinn most tél van – vigasztalta magát. – Kemény és fagyos a föld, hó takar mindent. Most nem tudnak elültetni, azért kell ebben a zugban megvárnom a tavaszt. Lám, gondot viselnek rám. Milyen jók is az emberek! Csak olyan sötét ne volna, s akadna valami társam!”

– Cin, cin! – cincogta egy előíramodó egérke. Aztán odaszaladt egy másik is. Körülszimatolták a fát, és besurrantak az ágai közé.

– Rettenetesen hideg van! – panaszkodtak a kisege-
rek. – Különben egészen jó itt, igaz-e, te öreg fenyő?
– Nem vagyok én öreg! – felelte a fenyő. – Vannak nálam sokkal öregebbek.

– Honnan jöttél? – kérdezték az egerek. – És mit láttál? – Szörnyen kíváncsi szerzetek voltak. – Mesélj nekünk a világ leggyönyörűbb helyéről, ha ugyan jártál ott! Voltál-e az éléskamrában, ahol sajtok illatoznak a polcon, és sonkák lógnak a rúdról? Ahol

faggyúgyertyán táncol az egérnép? Soványan meg-
yünk be oda, és kövéren jövünk ki. Jártál-e ott?

– Ott nem jártam – felelte a fenyőfa. – De mesélek nektek az erdőről, ahol nap süt, és madarak énekelnek.

És elmesélte egész ifjúságát. A kisege-
rek még soha-
sem hallottak ilyen mesét, buzgón hallgatták, és azt mondták a végén:

– Ó, de sok mindent láttál te! És milyen boldog voltál!

– Boldog? – kérdezte a fenyő, aztán újra végiggon-
dolta, amit elmondott. – Csakugyan, egészen szép idők voltak azok!

Aztán elmesélte, mit látott karácsony este, amikor mézeskaláccsal aggatták teli, gyertyákat gyújtottak az ágain.

– Ó! – álmélkodtak az egérkék. – Milyen boldog is lehettél, öreg fenyő!

– Mondtam már, hogy nem vagyok öreg! – bosszan-
kodott a fenyő. – Ezen a télen hoztak az erdőről. A legszebb korban vagyok. Csak nagyon magasra nőtem.

– Olyan szépen tudsz mesélni! – lelkesedtek a kisege-
rek. És másnap éjjel magukkal hoztak még négy egérkét, hogy azok is hallhassák a fenyőfa meséit. A fenyő pedig minél tovább mesélt, annál jobban emlékezett ifjúságára, és azt sóhajtott magában:

„Mégiscsak szép idők voltak azok! De visszatérhet-
nek, még visszatérhetnek egyszer! Együgyű Jankó is lebucskázott a grádicson, mégis megkapta a király-
kisasszony kezét, hátha nekem is királykisasszony jut feleségül!” – és az erdő legszebb fiatal nyárfája jutott az eszébe. Az ő számára az a kis nyárfa volt a világ legszebb királykisasszonya.

– Ki az az Együgyű Jankó? – kérdezték az egérkék. És a fenyő elmondta nekik az egész mesét – karácsony este minden szavát megjegyezte magának. Az egerek majdnem a fa csúcsáig szökdéltek gyönyörűségükben. A következő éjjel már egész sereg egér hallgatta a fenyőfát, vasárnap pedig két patkány is odavetődött, de ezek ócsárolták a mesét, s elszomorították vele az egérkéket. Most már nekik sem tetszett olyan nagyon a fenyőfa meséje.

– Csak ezt az egyetlenegy mesét tudod? – kérdezték a patkányok.

– Csak ezt – felelte a fenyő. – Életem legboldogabb estéjén hallottam, csak hogy akkor még nem tudtam, milyen boldog vagyok.

– Nyomorúságos mese ez! Nem tudsz olyat, ami faggyúról meg szalonnáról szól? Valami éléskam-
ramesét?

– Olyat nem tudok – mondta a fenyő.

– Akkor ajánljuk magunkat! – És a patkányok faképnél hagyták. Lassanként a kisegerek is elmaradoztak, és a fenyőfa keserűen sóhajtott – Milyen jó is volt, amikor a fürge kisegerek körém telepedtek, és a meséimet hallgatták! Ők is elfelejtettek. Most már csak akkor leszek boldog, ha egy napon levisznek innen.

De mikor lesz az, mikor?

Egy reggel emberek jöttek fel a padlásra, félretolták a ládákat, és kiráncigálták a sötét zugból a fenyőt. Nem bántak éppen szelíden vele, odacsapták a padlóhoz, s egy szolga már vonszolta is a lépcső felé, ahol fényesen sütött a nap.

– Újra kezdődik az élet! – ujjongott a fenyő. Érezte az üde levegőt, az első napsugarakat – kinn volt az udvaron. Olyan gyorsan történt vele mindez, hogy ideje sem volt végignézni magát. Volt elég látnivaló körülötte. Az udvaron túl viruló kert illatozott; rózsák hajoltak üdén, mosolyogva az alacsony sövényre, a virágzó hársak között fecskék cikáztak, és boldogan csivítették: „Csivitt, csivitt, a párom, az van itt!” De persze nem a fenyőfára értették.

– Most aztán élek! – örvendezett a fenyőfa, és kinnyújtóztatta az ágait, de jaj, megsárgult és elszáradt minden kicsi tülevele.

Ott hevert csalán és gaz között az udvar sarkában. De a csúcsán még ott tündöklött az aranycsillag, s visszaverte a napsugarakat.

Az udvaron vidáman játszottak a gyerekek, akik karácsony este körültáncolták a fenyőfát, és annyiszor örültek neki. A legkisebbik most odaszaladt hozzá, és leszakította csúcsáról az aranycsillagot.

– Nézzétek, mit találtam ezen a csúnya, vén karácsonyfán! – kiáltotta, és rátaposott a száraz ágakra, amelyek recsegve törtek le kis csizmája alatt.

A fenyőfa elnézte az üdén virágzó, szép kertet, aztán végigtekintett magán, és szégyenkezve vágyott vissza a padlás sötét zugába. Az erdőre gondolt, üde ifjúságára, a vidám karácsonyestre meg a kisegerekre, akik olyan gyönyörűséggel hallgatták Együgyű Jankó meséjét.

– Elmúlt, minden elmúlt! – sóhajtott a szegény fenyőfa. – Mért is nem örültem akkor, amikor még örülhettem volna? Most már késő!

Jött egy fejszés ember, és fölvágt a fenyőfát; jókora nyaláb aprófa lett belőle. Föllobogott a nagy üst alatt, s mélyeket sóhajtott, olyan hangosan, hogy puskaropogásnak hallatszott. A kint játszadozó gyerekek be is szaladtak, leguggoltak a tűzhely elé, belenéztek, és harciasan kiabálták: „Piff–puff!” A fenyőfa pedig minden roppanásnál – egy–egy sóhaj volt minden roppanása – egy nyári napra gondolt, vagy egy téli éjre kinn az erdőben, amikor csillagok szikráztak fölötte; a karácsonyestre gondolt meg Együgyű Jankóra, az egyetlen mesére, amit hallott és elmesélt. Végül nem maradt belőle más, csak egy marék hamu.

A gyerekek tovább játszottak az udvaron; a legkisebbik a mellére tűzte az aranycsillagot, amely azon a boldog estén a fenyőfa legszebb ékessége volt. De annak az estének vége; vége a fának is, vége a mesének is; vége, vége – minden mesének ez a vége.

DECEMBER 8.

Csukás István: SÜN BALÁZS

Erdőszélen, erdőszéli
tölgy tövében volt egy ház.
Abban lakott hét süntestvér:
Sün Aladár,
Sün Piroska,
Sün Adorján,
Sün Dorottya,
Sün Demeter,
Sün Tihamér
s a legkisebb:
Sün Balázs.

Hogyha jól bevacsoráztak
Szűk lett nekik az a ház,
S előfordult ilyenkor,
Hogy kívül rekedt Sün Balázs.

Furakodott, nyomakodott
Morgott, perelt dühöngve
Semmit se ért, mit tehetett,
Lefeküdt a küszöbre

Telt az idő, múlt az idő
Éjre éj és napra nap
Egyre többször fordult elő,
hogy a házból a legkisebb kimaradt.

„Ebből elég! Torkig vagyok!”
kiáltott fel Sün Balázs
„Sokan vagyunk,
s kicsi nekünk ez a ház”.

„Éppen ezért én elmegyek
Szerbusz néktek hat testvér
Sün Aladár,
Sün Piroska,
Sün Adorján,
Sün Dorottya,
Demeter és Tihamér!”

Miután így elbúcsúzott
Fogta magát, elindult
Lába nyomán
Porzott a vén gyalogút.

Így baktatott, így poroszkált
Szomszéd tölgyig meg sem állt
Ottan aztán sürgött, forgott,
Árkot ásott, falat emelt,
Tetőt ácsolt, ajtót szegelt,
És mire a nap leszállt,
Épített egy kalyibát.

„Így ni! – mondta – most már végre
kényelmesen alhatok!
Nem tolnak ki
a küszöbre a nagyok!”

Falevélből ágyat vetett
Kényelmeset,
belé feküdt s hortyogott
hogyan csörögtek
s remegtek az ablakok.

Éjfél tájban vihar támadt
Hajlítgatta a vén fákat
Fújt a szél nagy zajjal ám

S arra ébredt, hogy zörögnek
A kalyiba ajtaján.

„Ki az? – szólta ki fogvacogva –
Ki kopogtat éjnek idején?”
„Mi vagyunk az – szóltak kintről
Mi vagyunk a hat testvér
Sün Aladár,
Sün Piroska,
Sün Adorján,
Sün Dorottya,
Demeter és Tihamér!”

„Elvitte a szél a házunk,
engedjél be,
ázunk–fázunk idekinn,
csurom víz a kabát rajtunk
és az ing!”

„Jól van, jól van
– szólta Sün Balázs –
Jövök már”
S fordult a kulcs, nyílt a zár.

Betódultak mind a hatan
Tele lett a kalyiba
Kérdezte is Sün Tihamér:
„Mondd csak testvér,
nincs csak ez az egy szoba?”

Lefeküdtek, elaludtak
S arra ébredt Sün Balázs:
Újra kicsi lett a ház!
Mert az éjjel ide–oda lökődve
Kiszorult a küszöbre.

„Ejnye! – mondta fejjel felfelé –
Mit tehetnék? Megnövök!
S akkor talán nem lesz ágyam,
Nem lesz párnám a küszöb!”

A HÁROM FENYŐFA

Három fenyőfa állt egy dombtetőn.

A legnagyobbik fa magas és terebélyes volt, erős, hosszú ágakkal. A kisebbik fenyő nem nőtt olyan magasra, de sűrű és szép alakú volt. A harmadik fenyő nagyon kicsi volt, formás ugyan, de vékony törzsű és egészen alacsony.

– Bárcsak olyan nagy és erős lennék, mint a Legnagyobb Fenyő! Vagy olyan szép formájú, mint a Középső! – sóhajtott a kicsike fa.

Nagyon hideg tél volt ebben az esztendőben. A földet belepte a hó. Karácsony közeledett.

– Bárcsak eljönne értem Télapó, és elvinne karácsonyfának! – sóhajtott a Legnagyobb Fenyő.

– Bárcsak engem vinne! – mondta a Kisebbik Fenyő.

– Bárcsak engem választana! – kívánta a Harmadik Fácška.

Egy napon fázós kismadár szökdécselt feléjük. Megsérült a szárnya, s ezét nem tudott repülni.

– Kérlek, Legnagyobb Fenyő, megbújhatnék itt az ágaid közt? – szólította meg félénken a kismadár a nagy fát.

– Nem lehet! – mondta a Legnagyobb Fenyő – Nem tarthatok madarakat az ágaim közt, éppen karácsonyfának készülök.

– Pedig úgy fázom – panaszkolta a kismadár, a Legnagyobb Fenyő azonban nem is válaszolt.

Így hát a törött szárnyú kismadár odébbugrált a Kisebbik Fenyőhöz.

– Kedves Kisebbik Fenyő megengednél, hogy itt maradjak az ágaid között? – kérdezte.

– Nem! – felelte a Kisebbik Fenyő. – Nem lakhat madár az ágaim között, mert hátha éppen most vinne el valaki karácsonyfának.

Ekkor szegény didergő kismadár tovább ugrált a Harmadik Fácskához.

– Drága kicsi fenyő, bebújhatnék az ágaid közé? – kérdezte.

– Gyere csak – felelte a kicsi Fácška. – Bújj ide hozzám. Majd megmelegítelek, amennyire csak tudlak.

A kismadár felugrott a Harmadik Fácška ágai közé, és ott nyomban el is aludt.

Hosszú idő múlva a Harmadik Fácška édes, halk csengettyűszót hallott. A hangok egyre közeledtek. Elhagyták a Legnagyobb Fenyőt, elhaladtak a Kisebbik Fenyő előtt is, de amikor a Harmadik Fácška elé értek, elhallgattak. Mind a három fácška látta az apró csengettyűket. Egy szép, kicsi szánkón csüngtek, amelyet rénszarvas húzott, és amiből most kiszállott az utasa.

– Télapó vagyok – mondta – Karácsonyfát keresek egy nagyon kedves kicsi gyermek számára...

– Vigyél engem! – kiáltotta a Legnagyobb Fenyő, és kiterjesztette gyönyörű ágait.

– Engem vigyél! – kiáltotta a Kisebbik Fenyő és

kihúzta magát, hogy jobban látszódjon a szép formája.

A Harmadik Fácška azonban meg sem szólalt.

– Te nem szeretnél eljönni? – kérdezte tőle a Télapó.

– Dehogynem! Nagyon szeretnék – felelte a Harmadik Fácška – De hát itt kell maradnom, hogy vigyázzak erre a beteg kismadárakra. Éppen elaludt.

– Kicsike fa – mondta a Télapó – te vagy a legszebb fácška a világon! Téged viszlek magammal.

Azzal gyöngéden kiemelte őt a földből, olyan óvatosan, hogy az ágai közt megbúvó kismadár fel sem ébredt.

Aztán szánkójába állította a csöpp fenyőt a kismadárkával együtt, majd maga is beült mögéjük. És a kicsi szánkó csengettyűszóval tovasuhant velük a karácsonyi havon...

(angol mese nyomán)

Móra Ferenc: A DIDERGŐ KIRÁLY

Mese, mese, mátká, pillangós határba:
Volt egyszer egy király Nekeresd országba.
Nevenincs királynak nagy volt a bánata,
Csupa siralom volt éjjele, nappala.
Hideg lelte-rázta, fázott keze-lába.
Sűrű könnye pergett fehér szakállába:
„Akármit csinálok, reszketek és fázom,
Hiába takargat aranyos palástom!
Aki segít rajtam: koronám, kenyérem
Tőle nem sajnálom, véle megfelezem!”

Százegy kengyelfutó százket felé szaladt,
Tökszárdudát fújtak minden ablak alatt:
„Ki tud orvosságot a király bajáról,
Hol az a bölcs ember, aki jót tanácsol?”
Adott is ezer bölcs ezeregy tanácsot.
De együtt se ért az egy falat kalácsot.
Didergő királynak csak nem lett melege,
Majd megvette szegényt az Isten hidege.
Körmét fúvogatta, keserűn köhintett,
Bölcs doktorainak bosszúsan legyintett:
„Bölcsekkel az időt ne lopjuk, azt mondom,
Hívjátok elő az udvari bolondom!”

„Hallod-e, te bolond, szedd össze az eszed,
Adj nekem tanácsot, akárhonnan veszed.”
„Teli van énnálam ésszel a szelence:
Hideg ellen legjobb a meleg kemence.
Gyűjtass be csak, komám” – nevetett a bolond,
S nevetett köntösén a sok arany kolomp.

Kergeti a király ki a sok léhűtőt:
Hozzák fülönfogva az udvari fűtőt!
„Hamar cédrusfával a kandallót tele,
Urunk-királyunknak attól lesz melege!”
Nagy volt a kandalló, akár egy kaszárnya,
El is égett benne vagy száz cédrusmáglya.
Sergett is a király előtte, megette,
Utoljára mégis csak azt dideregte:
„Fűtsetek, mert megvesz az Isten hidege,
Már a szakállam is csak úgy reszket bele!”

Nyöszörög a fűtő: „Felséges királyom,
Életem-halálom kezedbe ajánlom,
Most dobtam bele az utolsó forgácsot,
Jó lenne hívatni az udvari, ácsot!”

Nekibúsult erre a didergő király,
Szigorú paranccsal a kapuba kiáll:
„Vágjátok ki kertem minden ékességét,
A szőlő szőlőnek arany venyigéjét,
A mosolygó almát, a csengő barackot,
Hányjátok a tűzre minden kis harasztot!
Széles ez országban amíg erdőt láttok,
Kandallóm kihűlni addig ne hagyjátok.
Jaj, mert mindjárt megvesz az Isten hidege,
Csak úgy kékellik már az ajkam is bele!”

Csattognak a fejszék, sírnak erdők, berkek,
Recsegnek, ropognak a gyümölcsöskertek.
Sok lakójuk fejét bujdosásnak adta,
Fészkit ezer madár jajgatva siratta.
A rengeteg fákból egy szál se maradt ott,
Aranyos kandallón mind elparazsallott.
Didergő királynak de minden hiába,
Nyögve gubózik be farkasbőr bundába:
„Fűtsetek, mert megvesz az Isten hidege,
Csak egy fogam van már, az is vacog bele!”

Nekeresdországban van is nagy kopogás,
Ripegés-ropogás, siralom, zokogás.
Dolgozik a csákány, fűrész, balta, horog –
A király ajtaja egyszer csak csikorog.
Betipeg egy lányka, icike-picike,
Gyöngyharmat tündöklök lenvirágszemibe.
Az ajaka kláris, a foga rizskása,
Csacsog, mint az erdő zengő muzsikása:

„Ejnye, de rossz bácsi vagy te, király bácsi!”
Megfordul a király: „Ácsi, kislány, ácsi!
Azt se tudom, ki vagy, soha se láttalak,
Mért haragszol reám? Sohse bántottalak!” –
Kerekre nyitotta a csöppség a szemét:
„Minek szedetted le a házunk tetejét?
Hó is hullongázik, eső is szemezik,
A mi padlásunkra az most mind beesik;
Elázik a bábum kimosott ruhája,
Vasárnap délután mit adok reájá?”

Mint amikor nap süt a jeges ereszre,
A király jégszive harmatot ereszte.
Szemében buggyan ki szívének harmatja,
Szöghaját a lánynak végigsimogatja:
„Ne félj, a babádat ruhátlan nem hagyom,

Bíborköntösömet feldaraboltatom.
Bársonyrokolyája, selyem főkötője,
Lesz ezüstkötője, aranycipellője!”

Most már meg a kislány mondta azt, hogy „ácsi!
Mégiscsak jó bácsi vagy, te király bácsi!”
Örömeben ugrált, tapsikolt, nevetett –
S didergő királynak nyomban melege lett!
A tükörablakot sarokra nyitotta,
Városa lakóit összekurjantotta:

Hárs László: PEHELYKE

Fent a tündértiszta légben, fent a légben, fent a kékben, lebbenve a szelek szárnyán, tündökölve, mint szivárvány, forgó táncuk ott kerengték a hófehér hópehelyké. Mindannyian habfehérek, de köztük is a legfehérebb a pirinyó Pehelyke volt, mint egy pici kobold. Lebbenő volt könnyű tánca, csengettyű a kacagása, jégfodros a hóruhája – kis Pehelyke, hó csudája.

S a kis pelyhek keringéltek, esőcseppel nem cseréltek, éjjel a hold ezüst tükrén, nappal a nap arany taván nézegette lenge táncát, hóruháját mind valahány. Ám alattuk egyszer éjjel a felhők úgy váltak széjjel, mint a nyíló függöny szárnya, s feltűnt a föld sötét árnya. Kedve elszállt Pehelykének, elhalkult a kristályének, nem is táncolt akkor többet, úgy megszánta ő a földet, mert mély árnyékban forogva oly sötét és oly mogorva. Félreült és gondolkodott: mit tehetne ő, hogy boldog s fehér legyen lent a föld is! Ha tíz éjet ébren tölt is, kieszeli, mit tegyen, s hozzá is fog iziben. Vajon egy vagy tíz éj telt-e, amíg végül kieszelte, de egy éjen, mint az álom, elindult kék holdsugáron, és addig ment, mendegélt, míg a sötét földre ért, színt vinni a téli éjbe, az emberek életébe. Amint lengett és leszállott, öt-hat kicsi gyerek állt ott, játszani közübük állott s a legkisebb felkiáltott: „Itt az első fehér hó már!” Ámde szebb volt minden szónál, s édesebb, mint a méhek méze, a keringő, kergetődző, első hónap örvendező kisgyerekek nevetése. Kergették, mint fehér lepkét, dédelgették fehér leplét, üzték, mint egy szikrát vető kicsi fehér csillagot, s kis Pehelyke örömeben ragyogott meg csillogott.

Hogy elfáradt végül ennyi játék után, megpihenni leszállott egy embervállra. Ámde alig pihegett s üldö-

„Olyan meleg van itt, hogy sok egymagamnak,
Juttatok belőle, aki fázik, annak!”

Tódult is be nyomban a sok szegény ember,
A márvány-téglákon nyüzsgött, mint a tenger.
Ki is szorult tőlük király a konyhára,
Rájuk is parancsolt mindjárt a kuktákra:
„Asztalt terigetni, ökröt sütögetni,
Fussatok a hordót csapra ütögetni,
Ily kedves vendég még nem járt soha nálam,
Mint a saját népem – nagy Meseországban...”

gélt egy keveset, egy kemény kéz lefricskázta. Pehelykének semmire sem volt többé ereje, arra se, hogy lengedezzen vagy másik vállat keressen, libbent kettőt, libbent hármat, s mint az őszi száradt-fáradt sárga levél, leszállt végre erőtlenül az útfélre. Kis Pehelyke az útszélen feküdt, úgy, mint tavaly télen, s beragyogta a mély estét. Kézbe többé ki se fogta s nem göngyölté bársonyokba, mint a gyémánt kényes testét. Ámde aki rápillantott, mintha mesebeli hangot hallott volna, lágy zenét, rámosolygott: „Ó, be szép és megható, itt az első tiszta hó!”

Kis Pehelyke lesepert kristályteste ott hevert, s tündöklő sugarát szórta egész éjen át, míg egy cipő, mint a végzet, arra jött és reálépett. Szétolvadt szép hóruhája, ott feküdt csúf sárrá válva, bús latyakban, szennyes lében, feketén a feketében...

De a rosszban is van jó, arra járt a Fagyanyó. Pehelykét ölébe vette, jeges kézzel dédelgette, kristályruhát adott rája, majd a szél szárnyára kapta, s magasba felringatta. S fent a légben, fent a kékben, fent a tiszta messzeségben, lebbenve a szélnek szárnyán, tündöklőn, mint a szivárvány, táncuk ismét csak kerengték a csillogó hópehelyké. Mindannyian szép fehérek, de köztük a legfehérebb Pehelyke volt, senki más, csupa tiszta csillogás. Fent fehér lett, mint a tejhab, míg a földön sárrá olvadt! Kis Pehelyke mégsem bánta, hogy magát nagy útra szánta, titkon mégis örvendezett, hogy elhagyta a kék eget, s a földre szállt, ahol láttán a mosolygás úgy virult ki, mint a tündöklő szivárvány. Aki fent él a magasban, annak bizony mosolyogni nem szokása. S hogy a mosolyt újra nézze, újra lássa, az első hó ezért jön el évről évre, zsenge magok, kis gyerekek s tiszta szívek örömére.

Gárdonyi Géza: A CINEGE

Egyszer nagy hideg volt. Az ablakot jégvirágok nőtték be. Az emberek bundában mentek ki a szobából: a fülükre ráhúzták a sapkát, és kék orral és könnyező szemmel tértek vissza. Azt mondták, hogy soha, mióta élnek, ilyen hideg nem volt.

Juliska rálehelte az ablakra. A jégvirágok megolvadtak egy helyen a leheletétől, és kerek tisztaág támadt ottan. Juliska kinézett azon a kertbe. Mit látott? Hóval prémezett fákat, és fehérséget mindenütt.

Az ablaktól néhány lépésnyire volt egy almafa. Annak az egyik ágán egy madárka ült. Piciny lába bele-süllyedt az ágon fehérlő hóba. Szomorúan csipegett. Egyszer csak lehunyta a szemét. A feje aláhanyatlott. A következő pillanatban lehullott az ágról, és belesett a hóba. A hátára esett. A lába az ég felé. Ott is maradt mozdulatlanul.

– Istenem! – kiáltott fel Juliska –, meghalt!

– Ki halt meg? – kérdezte Mariska.

– A kis madár. Megfagyott szegény.

Azzal kendőt kapott a vállára és kifutott. Fölvette a kis madarat és bevitte a szobába.

Ott addig–addig melengették, mígnem egyszer csak fölemelte a fejét. Egy darabig bágyadtan nézett Juliskára, aztán felröppent. Rászállott a sifonér tetejére, és onnan pislogott szét a szobában.

A leányok nevettek és tapsoltak, hogy így visszanyerte az életét a madárka. Előhoztak egy üres kalitkát a kamarából és hívogatták bele:

– Gyere bele, kis madár, ez lesz a te házad, adunk neked kendermagot, friss vizet. Olyan jó dolgod lesz, mintha nyár volna.

A madárka azonban nem értette a hívogató szót. Ré-mülten kerengett ide–oda a szobában. Olykor neki-repült az ablaknak és nagyot dobbantott rajta. Mindenképpen ki akart menni, vissza a tél rideg–hideg, havas világába.

Végre megfogták és betették a kalitkába. Hogy vergődött a kis bolondos cinege! Mindenképpen ki akart szabadulni.

Aztán, mikor látta, hogy a leányok elvonultak a szoba túlsó sarkába, megállott. A melle pihegett. Nagy ijedelembe volt szegény.

Hanem azután, mikor észrevette, hogy nem bántja senki, leugrott a kendermagos vályúhoz, és evett–evett szegényke és ivott rá nagyokat.

Néhány nap múlva megszélidült. Nem verte többé a szárnyaival a kalitka drótjait. Jólesett neki a meleg szoba, meg a jó étel–ital. Egyszer mi nem jutott eszébe: felült a legfelső ülőkére, és nó-tára gyújtott.

A lányok örvendezve állották körül.

– Dalolj, dalolj, aranyos cinege!

És a madár dalolt, dalolt félig lehunyt szemmel, boldogan. Vajon miről dalolt? Talán a tavaszról? Talán a napsugárról? Talán az ibolyáról? Talán egy másik kis cinegéről, aki azóta megfagyott?

Az egész telet ott töltötte a kis madár. Jó kedve volt. Meg is hízott. A tolla élénkebb színben ragyogott, mint mikor odakerült.

Aztán jött a tavasz. A mezőn kizöldült a fű. Meleg napsugár szállott az égből. Az almafa virágzott s künn csicseregtek a fecskék.

A cinege kidugta a fejét a drótokon és szomorúan nézett ki az ablak üvegén át a szabadba. Nem dalolt többé. Csak ült elgondolkozva, szótlanul.

– Most már eresszük el – szólott Juliska –, látom, hogy kikívánczik.

– Jaj, ne eresszük el – felelt Mariska –, ki énekel akkor nekem?

– Ejnye, te szívtelen – szólott Juliska –, hát te csak arra gondolsz, hogy énekeljen neked, nem látod, hogy ő, szegény milyen szomorú. Ez nem sárga–fekete kanári, nem rabnak született madár, ez a szabadság madara, börtön neki a kalitka. Meghalna bánatában, ha zárva hagynánk.

– Hát jó – szólott Mariska –, eresszük szabadon.

De mikor a kis cinege kiröppent és eltűnt a fák lombjai között, Mariska mégis sírva fakadt. És hát Juliska is törülgette a szemét.

– Isten áldjon, kis madár – mondogatták, a kendővel integetve.

– Isten áldjon – mondotta Mariska –, sohase hallom többé a te szép éneklésedet.

Másnap, ahogy ott ültek a szobában, az ablakon át beszálló napfényben, egyszer csak egy ismerős madárdal hangzik az ablakon át.

Ott volt a kis cinege. Ült a barackfán. Énekelt Mariskának meg Juliskának.

Jó kai Mór: MELYIKET A KILENC KÖZÜL?

Élt egyszer egy szegény csizmadia itt ebben a nagy Pestvárosban, aki semmiképpen sem tudott a mesteriségéből meggazdagodni.

Nem azért, mintha az emberek összebeszéltek volna, hogy ezentúl ne viseljenek csizmát, nem is azért, mintha a magisztrátus megparancsolta volna, hogy ezentúl a csizmákat fele áron kell adni, munkát is jót csinált a jámbor, maguk a vevők panaszkodtak, hogy nem bírják elszagztatni, amit ő egyszer megvarr: volt is dolgoztatója elég, fizettek is becsülettel, egy sem szökött meg kifizetetlen árjegyzékkel, és János gazda mégis – mégis – nem tudott zöldágra jutni, ahogy németül mondják, sőt nemnéha közel volt hozzá, hogy akármiféle száraz ágat jónak találjon arra, hogy onnan nézegessen le. – Hanem persze ez csak szóbeszéd volt nála; János gazda igaz keresztyén ember volt, s keresztyén ember nem akasztja fel magát, akármilyen szorongatott állapotban legyen is.

Azért nem tudott tudniillik semmi gazdagságra jutni János mester, mert másfelől az Isten olyan különösen megáldotta, hogy minden esztendőben rendszerint született neki egy gyermeke, hol egy fiú, hogy egy leány, és az olyan egészséges volt, mint a makk. – Ó, én uram Istenem! – sóhajtozék gyakran János mester minden újabb számnál, amint lőn hat, lőn hét, lőn nyolc; mikor lesz már e hosszú sor után punktum? Egyszer azután eljőve a kilencedik; az aszszony meghalt, és azután ott volt a punktum.

János mester egyedül maradt a kilenc gyermekkel a világon.

– Hej, sok van azzal mondván.

Kettő, három már iskolába járt, egyet, kettőt járnunk kellett tanítani, másikat ölben hordozni, kit etetni, kinek pépet főzni; emezt öltöztetni, amazt megmosdatni és valamennyire keresni! Bizony édes atyámfiai, ez nem csekély hivatal: próbálja csak meg valaki. Mikor cipőt kellett szabni, egyszerre kilenc cipő! mikor kenyeret kellett szelni, egyszerre kilenc karéj! mikor ágyat kellett vetni, egyszerre az ajtótól az ablakig az egész szoba ágy, tömve, dugva apróbb, nagyobb, szőszke, barna, emberforma fejekkel!

– Ó, én uram és Istenem, de megáldottál engemet; – sóhajtozék magában elégszer a jámbor kézműves, mikor éjjelen is túl ott ütötte a mustával a talpat a tőkénél, hogy ennyi lélek testét táplálhassa, s hurítgatta hol egyiket, hol másikat, a ki álmában rosszul

viselte magát. Kilenc biz ez, egész kerek kilences szám. No de hála érte az úristennek, még nincsen ok a panaszra; mind a kilenc egészséges, jó erkölcsű, szép is, jó is, épkézlábbal és gyomorral megáldva; s inkább kilenc darab kenyér, mint egy orvosságos üveg, inkább kilenc ágy egymás mellett, mint egy koporsó között; az úr Isten őrizzen meg tőle minden érzékeny apát, anyát, még akinek nyolc marad is, ha egyet elvesznek belőle.

Nem is volt János mester gyermekeinek semmiféle szándékuk a meghalásra; az már el volt végeztetve, hogy ők mind a kilencen keresztül dolgozzák magukat az életen, s nem engedik át helyüket senkinek; nem ártott azoknak sem az eső, sem a hó, sem a száraz kenyér.

Egy karácsonyestén János mester későn tért haza a nagy szaladgálásból, mindenféle kész munkákat vitt haza, kevés pénzecskét szedett be; ami ismét a mesteriségéhez, meg a napi szükségek fedezésére kellett. Hazafelé futtában minden utcaszegleten látott aranyos, ezüstös báránnyakkal, cukorbabákkal rakott asztalokat, amiket jámbor kofák árulgatnak olyan gyermekek számára, akik magukat jól viselik; meg is kérdik elébb, hogy a rossz gyermekeknek ne adjanak el belőle; János mester egy-egy helyen meg is állt: talán venni kellene belőle? micsoda? mind a kilencnek? Az sok volna. Egynek vegyen? Hogy a többi azután irigykedjék rá. Nem; majd ad ő nekik más karácsonyi ajándékot, szépet is, jót is, ami el sem törik, el sem kopik, s aminek valamennyi örülhet, mégsem veheti el a másiktól.

– No gyerekek: egy, kettő, három, négy; mind itt vagytok, – szolt, haza érkezve kilencfejű családja körébe. – Tudjátok-e azt, hogy ma van karácsonyestéje? Ünnepe ám ez. Nagyon örömdetes ünnepe. Ma este nem dolgozunk semmit, hanem örülünk valamennyien.

A gyerekek úgy örültek annak, hogy ma örülni kell, majd felvették a házat.

– Megálljatok csak, hát még ha megtanítalak benneketek arra a nagyon szép énekre, amit én tudok. Nagyon szép éneket tudok ám; erre a napra tartogatam, karácsonyi ajándéknak!

Az apróságok nagy zívajjal kapaszkodtak apjuk ölébe, nyakába; majd lehúzták azért a szép énekért.

– No! mit mondtam! Ha jól viselitek magatokat. Aztán szépen sorba kell állni. Így ni, amelyik nagyobb, előbbre, amelyik kisebb, hátrább.

Úgy szépen sorba állította őket, mint az orgonasípo-
kat. A két legkisebb az apa térdére és karjára jutott.

– Már most csendesség! Majd én előbb elénekelem: ti pedig majd aztán utánam.

Azzal komoly áhítatos képpel, levéve zöld sipkáját fejéről, elkezdé János mester azt a szép hangzatos éneket, ami így kezdődik:

„Krisztus urunknak áldott születésén...”

A nagyobb fiúk és leánykák az első hallásra megtanulták a dallamot, több baj volt a kisebbekkel, azok mindig félrevitték a dalt, s ki–kimentek a taktusból, végre mindnyájan tudták azt, s az volt aztán a nagy öröm, mikor mind a kilenc egyszerre vékonyan és vékonyabban zengedezé azt a szép dalt, amit maguk az angyalok énekeltek azon az emlékezetes éjszakán, s talán még most is énekelnek, amidőn ilyen szép kilenc ártatlan lélek őszinte örömeinek harmóniás hangja kéri onnan felülről a visszhangot tőlük?

Bizonyára a gyermekek énekének örülnek ott fenn a mennyben.

Hanem annál kevésbé örülnek odafenn az első emeleten. Ott egy gazdag nőtelen úr lakik, egymaga kilenc szobában: egyikben ül, a másikban alszik, a harmadikban pipázik, a negyedikben ebédel; ki tudná, mire használja a többit?

Ennek sem felesége, sem gyermeke, hanem van anynyi pénze, hogy maga sem tudja, mennyi?

Ez a gazdag úr éppen nyolcadik szobájában ült ez este, és azon gondolkozott, hogy miért nincs az ételnek íze? miért nincs a hírlapokban semmi érdekes? miért nincs e nagy szobákban elég levegő? miért nincs a ruganyos ágyban csendes álom? amidőn János mester földszinti szobájából elkezdett elébb lassan, aztán mindig erősebben hangzani föl hozzá ama vidámságra ösztönző ének.

Eleinte nem akart rá ügyelni, hogy majd vége szakad, hanem a mikor már tizedszer is újra kezdték, nem állhatta tovább a dolgot.

Összemorzsolta kialudt szivarát, s lement maga hálókabátban a csizmadia szállására.

Éppen végezték azok a verset, amint benyitott hozzájuk, s János mester egész tisztelettel kelt fel a nagy úr előtt háromlábú székeről.

– Kend János mester a csizmadia, ugye? – kérdé tőle a gazdag úr.

– Igenis szolgálatjára, nagyságos uram, parancsol egy pár fénymázás topánkát?

– Nem azért jöttem. De sok gyermeke van kendnek.

– Van biz, nagyságos uram, kicsiny is, nagy is. Sok száj, mikor evésre kerül a dolog.

– Még több száj, mikor énekelnek. Hallja kend János mester, én kendet szerencsés emberré akarom tenni. Adjon nekem egyet ide a gyermekei közül, én azt fiammá fogadom, felneveltetem, eljár velem utazni külföldre, lesz belőle úr, a többieket is segítheti.

János mester szörnyű szemeket meresztett erre a mondásra; nagy szó volt az! egy gyermeket úrrá tenni. Kinek ne ütne ez szeget a fejébe?

– Hogyne adná? Persze, hogy odaadja! hiszen az nagy szerencse.

– No válasszon kend közölök hamar egyet; aztán menjünk. – János mester hozzáfogott a választáshoz:

– Ez a Sándorka. No ezt nem adom. Ez jól tanul; eből papnak kell lenni; a második: ez leány, leány nem kell a nagyságos úrnak; a Ferencke: ez már segít nekem a mesterségben, enélkül nem lehetek el; a Jánoska: lám, lám, ez meg a nevemre van kereszelve, nem adhatom oda; a kis Józsi: ez meg egészen az anyja formája, mintha csak ötlet látnám, ez ne lenne többet a háznál? No most megint leány következik, ez semmi; azután itt van a Palika. Ez volt az anyjának legkedvesebbje; ó, szegény asszony, megfordulna a koporsójában, ha ezt idegennek adnám; no ez a kettő meg még nagyon kicsiny, mit csinálna velök a nagyságos úr?

Úgy járt, hogy már a végére ért, még sem tudott választani. Azután alulról kezdte felfelé; de csak az lett akkor is a vége, hogy ő bizony nem tudja melyiket adja oda, mert ő valamennyit szereti.

– No porontyok! válasszatok magatok; melyitek akar elmenni, nagy úr lenni, kocsiban járni? szóljatok no; álljon elő, aki akar.

A szegény csizmadia majd elfakadt már sírva, ahogy ezt mondta; a gyerekek azonban e biztatás alatt apródonként mind a háta mögé huzódtak; ki kezét, ki lábát, ki bőrkötényét fogta meg apjának, úgy kapaszkodott bele, s bujt a nagy úr elől.

Utoljára János mester nem állhatta tovább, odaborult közéjük, átnyalábolta valamennyit, s elkezdett a fejükre sírni, azok pedig vele együtt.

– Nem lehet, nagyságos uram, nem lehet. Kérjen tőlem akármit a világon, de gyerekeimet egyiket sem adhatom senkinek, ha már az úr Isten nekem adta őket.

A gazdag úr azt mondta rá, hogy ő lássa, hanem hát legalább annyit tegyen meg a kedvéért, hogy ne énekeljen többet gyermekeivel ide alant, s fogadjon el tőle ezer pengőt ezért az áldozatért.

János mester soha még csak kimondva sem hallotta ezt a szót „ezer pengő”, és most a markába nyomva érzé.

A nagyságos úr megint felment a szobájába unatkozni, János mester pedig nagyot bámult azon az ismeretlen alakú ezer forintos banknótán, s azután elcsukta azt félelmesen ládájába, a kulcsot zsebébe tette és elhallgatott.

Hallgatott az apróság is. Nem volt szabad énekelni. A nagyobb gyerekek mogorván kuporodtak le a székre, a kisebbeket csitítgatva, hogy nem szabad énekelni; a nagy úr odafenn meghallja.

Maga János mester hallgatva járt fel s alá a szobában, s gorombán kergette el magától azt a kis porontyot, aki feleségének kedvence volt, mikor odament hozzá, s arra kérte, hogy tanítsa meg őt újra a szép énekre, mert már elfelejtette.

– Nem szabad énekelni.

Azután leült duzzogva a tőkéhez, elkezdett buzgón szabdalni; addig faragott, addig szabdalt, míg egyszer azon vette észre magát, hogy maga is el kezd du-dolni: „Krisztus urunknak áldott születésén”.

Először a szájára ütött, hanem azután megharagudott, nagyot ütött a mustával a tőkére, kirugta maga alól a széket; kinyitotta a ládát, kivette az ezer forintost, s futott fel az emeletre a nagyságos úrhoz.

– Nagyságos jó uram! instálom alássan, vegye vissza a pénzt, hadd ne legyen enyim, hadd énekeljek én, mikor nekem tetszik; mert az több ezer forintnál.

Azzal letette az asztalra a bankót s nyargalt vissza az övéihez, sorba csókolta valamennyit, sorba állítá orgonasíp gyanánt, közéjük ült alacsony székére, s rákezdék tiszta szívből újra:

„Krisztus urunknak áldott születésén”.

S olyan-olyan jó kedvük volt, mintha övük volna az a nagy ház. Akié pedig volt az a nagy ház, nagy egyedül járt kilenc szobáján keresztül, s gondolkozott magában, hogy vajon mi örülni valót talál más ember ebben a nagy unalmas világban.

DECEMBER 14.

Lev Tolsztoj: PÁNOV APÓ KARÁCSONYA

Élt egyszer, valamikor réges–régen egy öreg cipésmester. Panov volt a neve. Panov bácsi nem volt túl gazdag. Egyetlenegy piciny kis szobával rendelkezett, melynek ablaka az utcára nézett. Ebben a szobácskában élt, és itt készítette, foltozgatta, javítgatta szorgalmasan a cipőket. Az öreg cipésmester boldog volt. Kicsiny, kerek szeműve mögött megbújt szeméből mindig vidám fény sugárzott.

Ezen a napon azonban másként alakultak a dolgok. Panov bácsi szomorúan állt szobácskájának ablakánál. Elhunyt felesége jutott az eszébe, meg a fiai és lányai, akik rég elhagyták a családi fészket. Karácsony előestéje volt, amikor együtt van a család, csak neki kell egyedül töltenie ezt az estét. Nézte a szomszédos, gyertyák és lámpák fényétől világos ablakokat, amelyek mögött néhol feldíszített karácsonyfákat is megpillantott. „Istenem, Istenem” – mondta szomorúan, fejét csóválva Panov bácsi. Szemében kialudt a vidám fény.

Aztán egy nagyot sóhajtott, meggyújtotta az olajlámpát, odasétált a magas polchoz, és leemelt róla egy régi, megsárgult könyvet. Lesöpörte munkaasztaláról az ott maradt kis bőrdarabokat, kávé tett föl a tűzhelyre, majd kényelmesen helyet foglalva nagy fonott székében olvasáshoz kezdett.

A történet karácsonyról szólt. Arról, hogy egy Jézus nevű kisfiú nem meleg szobában született, hanem

istállóban, mivel szülei nem kaptak szállást a vendégfogadóban.

„Lám, lám” – dünnyögte

Panov bácsi a bajsztát pödörgetve. „Ha ide jöttek volna, nálam megalhattak volna. Betakartam volna a kisgyermeket fércpaplanommal, és eljátszadoztam volna vele.”

Most a három gazdag emberről olvasott, akik sivatagokon keresztül utazva vitték ajándékaikat – aranyat és illatos fűszereket – a kisded Jézusnak. „Édes Istenem... – tört fel belőle a szó –, de hisz ha eljönne hozzám Jézus, nem tudnék mit adni neki!” Aztán hirtelen elmosolyodott, szemében ismét ott bujkált a vidám fény, fölkelte az asztaltól, odalépett a magas polchoz, és leemelt róla egy spárgával átkötözött, poros dobozt. Felnyitotta s kivett belőle egy pár apró cipőt. Ez a két kis cipő volt élete legjobb munkája. „Ezeket adnám neki, ha eljönne hozzám látogatóba” – mondta határozottan, majd visszahelyezte őket a polcra, ő maga pedig ismét helyet foglalt fonott székében, és sóhajtván hajolt könyve fölé.

Talán azért, mert a szoba kellemes melege elbágyasztotta, vagy talán, mert későre járt már, Panov bácsi elaludt székében. Egyszerre csak egy hang hallatszott a szobában: „Panov bácsi! Azt szeretnéd, hogy meglátogassalak. Ajándékot akarsz adni ne-

kem. Holnap erre fogok járni. Figyeld hát az utcát hajnalhasadástól szürkületig, és találkozni fogsz velem! De vigyázz! Nem fogom megmondani, ki vagyok! Neked kell felismerned engem!” „Ez csak Ő lehetett” – dűnnyögte bajsza alatt az öreg cipésmester. „Ez Jézus volt. És ha csupán álom volt az egész? Akkor is... Egész nap várni fogom és remélni, hogy meglátogat engem. De hogyan ismerem majd fel?

Panov bácsi nem feküdt le ezen az éjszakán. Fonott székében ült, szemben az ablakkal. Éberén figyelte, mikor köszönt be a hajnal. Lassan megjelentek az első napsugarak a domb felett, és bevilágították a hosszú, kanyargós, macskaköves utcát. Járókelő azonban még nem jelent meg a házak között.

Végre megjelent valaki. Egy közeledő emberalak volt kivehető az utca végén. Aztán kiábrándulva visszalépett az ablaktól. Nem Jézus volt az, csak a minden héten errefelé járó öreg utcaseprő haladt háztól házig talicskájával és seprűjével. Panov bácsi rosszkedvűen bámult ki az utcára. Fontosabb dolgom van nekem, gondolta magában, semhogy egy öreg utcaseprőt figyeljek. Fontos vendégre várok: Istenre, a királyok királyára, Jézusra. Ám az öreg utcaseprő még mindig ott volt. Talicskája mellett átfagyott kezét dörzsölgetve fázósan toporgott a hidegben. Panov bácsi kinyitotta az ajtót, és onnan szólította: „Hé! Barátom! Gyere, térj be hozzám egy csésze kávéra!” – invitálta barátságosan a cipésmester. „Úgy látom, csontig átjárt a hideg.” Az utcaseprő otthagya talicskáját, és belépett az öreg műhelyébe. „Köszönöm” – mondta. „Nagyon kedves tőled. Igazán nagyon kedves.” Az utcaseprő jóízűen megitta a kávé, majd továbbállt. Panov bácsi addig nézett utána műhelye ajtajából, amíg alakját elnyelte a messzeség.

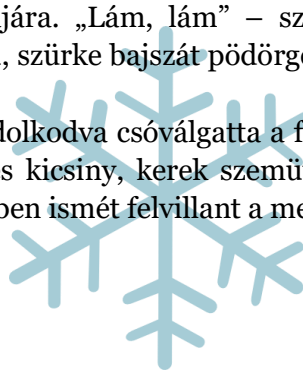
Éppen vissza akart térni szobácskájába, amikor valaki fölkelte a figyelmét. Egy fiatalasszony botorkált a házak tövében. Sovány volt, arca fáradt, ruhája kopottas. Karjaiban kisgyermeket tartott. „Jó napot, fiatalasszony! Gyertek be, melegedjete fel egy kicsit nálam!” „Köszönöm, nagyon kedves magától.” – mondta a fiatalasszony, miközben belépett a cipésműhelybe. „Melegítek a kicsinek tejet, látom nagyon éhes.” – mondta az öreg, és azzal máris kivette a kisgyermeket édesanyja kezéből. „Ne aggódj, nekem is voltak gyermekeim!” – tette hozzá csillogó tekintettel. Melegített egy fazék tejet, majd megetette a kisdedit, aki egész idő alatt vidáman gógicsélt, és jókedvűen rugdalózott az öregember ölében. Panov bácsi észrevette, hogy a kicsinek nincs cipője. Az édesanyja elmondta, hogy sajnos nem telik rá. És Panov bácsi agyát erősen ostromolni kezdte egy gon-

dolat. Megpróbált nem figyelni rá, de a gondolat csak nem hagyta békén. Végül is felállt, s megint levette a polcról azt a dobozt, amelyben élete legszebb művét – a két kis gyermekcipőt – tartotta. Felpróbálta őket a kisdéd lábacskaikára, és azok furcsa módon tökéletesen megfeleltek neki. Az asszony nem győzött hálálkodni, Panov bácsi pedig elmesélte neki, hogy ő bizony magát Jézust várja. Azért áll az ablaknál, vagy épp az ajtaja előtt. A fiatalasszony figyelmesen végighallgatta. Aztán ő is folytatta útját. Múltak az órák, az emberek jöttek–mentek az utcán. Panov bácsi figyelmesen fürkészte az arcokat, ám Jézus nem volt közöttük. Lassan szorongás vett erőt rajta. Lehet, hogy Jézus már elhaladt erre, csak ő nem ismerte fel! Különféle emberek jártak az utcán: gyermekek és öregek, koldusok és nagymamák, jókedvű és komor arcú emberek. Egyesekre Panov bácsi rámosolygott, másoknak biccentett, a koldusoknak pénzt vagy kenyérszeletet adott. De Jézus csak nem érkezett meg. Amikor beesteledett, elveszítette minden reményét. Elővette könyvét, beletelepedett nagy fonott székébe, de szíve túlságosan bánatos volt, szeme túl fáradt ahhoz, hogy olvasni tudjon.

„Csak álom volt az egész” – motyogta bánatosan. „Pedig nagyon akartam hinni benne. Nagyon szerettem volna, hogy meglátogasson engem!” „Csak álom volt az egész” – motyogta bánatosan. „Pedig nagyon akartam hinni benne. Nagyon szerettem volna, hogy meglátogasson engem!” Szemüvege mögött két nagy könnycsepp homályosította el tekintetét. Egyszerre, mintha megváltozott volna a szoba. Könnyeín át Panov bácsi menetelő emberáradatot vélt felfedezni kicsiny műhelyében. Ott voltak: az utcaseprő, a fiatalasszony a gyermekével és mind a többiek, akiket aznap látott, mindenki, akit aznap köszöntött. S ahogy elhaladtak mellette, ezt suttozták neki: „Hát nem láttál engem? Tényleg nem láttál engem, Panov bácsi?” „Kik vagytok?” – kiáltott az öreg cipésmester. „Mondjátok meg, kik vagytok!”

Egyszerre ugyanaz a hang töltötte be a szobát, amelyet előző éjszaka is hallott. „Éhes voltam, és adtál ennem. Szomjas voltam, és adtál innom. Nem volt ruhám, és felruháztál. Amikor ma segítettél az embereken, nemcsak rajtuk segítettél, velem is jót tettél.” És megint csend telepedett Panov bácsi szobácskájára. „Lám, lám” – szólt akkor csendesen, hosszú, szürke bajsztát pödörgetve. „Szóval mégis itt volt.”

Elgondolkodva csóváltatta a fejét, majd elmosolyodott, és kicsiny, kerek szemüvege mögött megbújt szemében ismét felvillant a megszokott, vidám fény.

DECEMBER 15.

Hans Christian Andersen: A HÓEMBER

– Hej, de pompás hideg van! Csak úgy csikorog minden tagom! – kiáltott fel elégedetten a hóember. – Új életet lehel belém ez a jeges szél! De mit bámul rajtam az az izzó képű odafönn? – A napot gondolta, amely éppen akkor hajlott nyugovóra. – Felőlem bámulhat, ugyan nem hunyorgok, szemem se rebben! Csakugyan, meg se rebbent a szeme, a két háromszögletű szendarab. De annál jobban villogtatta a fogait; tehette, mert egy gereblye feje volt a szája. Gyereksereg ujjongó kiáltásai közepette született, szánkócsilingelés, ostorpattogás köszöntötte.

Lenyugodott a nap, átadta helyét a teliholdnak; most annak fényes, kerek arca ragyogott az égen.

– No, most meg a másik oldalról báméskodik! – bosszankodott a hóember, mert azt hitte, megint a nap jelent meg az égen. – Úgy látszik, sikerült megszoktatnom róla, hogy olyan utálatos meleget árasztson rám. Most már nincs ártásomra, inkább világít nekem, hogy láthassam magamat. Csak azt tudnám, mit kell csinálni, hogy az ember elmozdulhasson a helyéről! De szeretnék lábra kelni! Akkor lemehetnek a jégre, korcsolyázhatnak, ahogy a fiúktól láttam. De hiába, moccanni se tudok!

– Tudsz! Tudsz! – ugatta a házörző. Kicsit rekedt volt, amióta a meleg kályha mellől kiküldték házat őrizni. – Tudsz majd futni, ne félj! Megtanít rá a nap! Láttam tavaly, hogy elbánt az elődöddel. Ti mind futni szeretnétek, s a végén másképp kell futnotok, mint ahogy elképzeltétek. Majd a nap megtanít.

– Mit mondasz, pajtás? – fülelt fel a hóember. – Az tanítana meg rá, az a fényes képű odafönn? Hiszen az fél tőlem! Az előbb keményen ránéztem, s mindjárt elbújt előlem, most aztán a másik oldalról próbál megközelíteni!

– Nem tudsz te semmit! – csaholta fölényesen a kutya. – Nem is csoda, hiszen most pacsomagoltak össze! Ez, amit most látsz, a hold, ami meg elbújt a föld alá, a nap volt. Holnap majd előbújik megint, és úgy megfuttat, hogy az árokpártig szaladsz, meglásd! Hamarosan időváltozás lesz, jelzi már a hátsó lábam, úgy szaggat, hogy az csak az idő fordulását jelentheti.

– Nemigen értem, mit beszél – tűnődött magában a hóember –, de valami rosszat sejtek a szavai mögött. Aki az előbb úgy rám sütött és megbámult, akit a kutya napnak nevezett, az rosszakaróm, úgy sejtem.

– Úgy! Úgy! – ugatott a kutya, aztán hármat fordult a maga tengelye körül, és behúzódott a házába.

Igazat jósolt a kutya hátsó lába: reggelre csakugyan megváltozott az idő. Nedves, sűrű köd ülte meg a tájat. Napkelte előtt szél kerekedett, kemény téli szél, csontjáig hatolt az embernek. Aztán előbukkant a nap, és tündérkertté varázsolta a vidéket. A fákon, bokrokon zúzmara fehérlett, mintha illatos virágzúhatag lepte volna el az ágakat. A megszámlálhatatlan ágak, gallyak finom rajzú erezete, amit a nyári lomb elrejtett a szem elől, most tisztán látszott, fehérén sugárzott külön-külön minden apró ágacska. A szomorúfűz olyan elevenen hajladozott a szélben, mint nyáron. Csodálatos tündöklés volt a táj. Hát még amikor magasabbra hágott a nap! Úgy villogott, szikrázott a hólepte vidék, mintha gyémántpor szitált volna az égből, s a hótakarón fehér fényű, nagy gyémántdarabok sziporkáznának. De azt is hihette volna, aki látta, hogy ezer meg ezer kicsi gyertya hófehér lángja libeg a földön.

– Ó de gyönyörű! – kiáltott fel egy fiatal lány, aki egy ifjúval lépett ki a kertbe. Éppen a hóember előtt álltak meg, s elgyönyörködtek a tündöklő fákban. – Nyáron se látni szebbet! – mondta, és felragyogott a szeme.

– Ilyen legényt se látni nyáron, mint ez! – mutatott az ifjú a hóemberre. – Daliás legény!

A lány fölnevetett, intett a hóembernek, aztán játékosan elszaladt a havon, amely úgy ropogott a lába alatt, mint a keményített gyolcs.

– Hát ezek kicsodák? – kérdezte a hóember a házörző kutyától. – Te régóta itt szolgálatsz, nem ismered őket?

– Dehogynem – felelte a kutya. – A lány néha megsimogat, az ifjú meg csontot ad. Őket nem harapom meg.

– De mifélék? – faggatózott a hóember.

– Jegyesek – morogta a kutya. – Majd beköltöznek egy ilyen házikóba, mint az enyém, és együtt rágják a csontot.

– Van olyan tekintélyük, mint nekem vagy neked? – kíváncsiskodott tovább a hóember.

– Hogyne volna! Hiszen az uraságokhoz tartoznak! Mondhatom, édeskeveset tud, akit csak tegnap gyúrtak! Bezzeg én eleget éltem, sok mindent tapasztaltam, ismerem az udvar meg a ház népét. Volt olyan idő is, amikor még nem tartottak láncon. Úgy, úgy!

– De jólesik ez a hideg! – mondta kis idő múlva a hóember. – No, hát meséld tovább! Csak a láncodat ne csörgesd, mert attól fejfájást kapok.

– Úgy bizony, úgy, úgy! – folytatta a kutya. – Én is voltam valamikor kicsi kutya, kicsi és kedves, ahogy mondták rólam. Bársonyszéken heverészttem odabenn az uraságék házában, a legfőbb uraság ölében feküdtem, simogattak, becézgettek, hímzett kendőcskével törülgették tisztára a lábaimat; „gyönyörűségem, aranyos kutyácskám”, mást se hallottam egész nap. Egy nap aztán azt mondták, hogy már igen nagy vagyok, s a szakácsnének ajándékoztak. Lekerültem hát a pincelakásba. Te éppen beláthatsz oda, megláthatod a kamrát, ahol olyan nagy úr voltam, mert az voltam a szakácsné kamrájában is. Ez már nem volt olyan fényes hely, de sokkal kényelmesebb: nem cibáltak, ráncigáltak a gyerekek, mint odafönn. Enni még többet kaptam, mint azelőtt. Külön vánkossom volt, amin aludtam, s még kályha is volt a szobában. Ilyenkor, télidőben, az a legnagyobb kincs a világon! Úgy megbújtam alatta, hogy még a farkam csücske se látszott ki. Ó, még ma is arról a meleg kályháról álmodom! Úgy, úgy!

– Hát olyan szép az a kályha? – kérdezte a hóember. – Hasonlít hozzám? – Mindenben az ellentéted! – felelte a kutya, és elábrándozott: – Fekete, mint a szén, hosszú, karcsú nyaka van és réztrombitája. Hasábfát eszik, s ha evett, láng csap ki a szájából. Ó, milyen gyönyörűség a közelében lenni, hozzásimulni, alája bújni. Onnan, ahol állsz, éppen leláthatsz a szakácsné kamrájába.

A hóember odanézett, s meg is látta azt a fekete, fényesre dörzsölt, réztrombitás jószágot, amelyből pirosan világított a tűz. Különös érzés szállta meg a hóembert, maga se tudott rajta eligazodni, mit érez. Aki nem hóembernek született, talán úgy nevezné: szerelem.

– És mért hagytad el önagyságát? – kérdezte a hóember. Úgy érezte, a kályha csak női lény lehet.

– Mert kényszerítettek rá! – mondta a kutya. – Kitéssékeltek a kamrából, és láncra kötöttek.

Megharagudtak rám, mert a legkisebb úrfinak beleharaptam a lábába. Pedig igazam volt – mért rúgta félre a csontot, amit rágtam! De ők nem adtak igazat nekem, s azóta láncot hordok, még szép érces hantgom is odalett, hallod, milyen rekedt vagyok? Úgy, úgy! Ez lett a nóta vége!

De a hóembernek már máshol járt az esze: a pincelakás ablakát bámulta, nézte a kályhát, amely négy vaslábon állt, és éppen olyan derék termetű volt, mint ő maga.

– Olyan furcsán ropog bennem valami! – mondta aztán a kutyának. – Bejuthatok-e valaha abba a szobába? Igazán szerény kívánság, az ilyenek teljesülni szoktak. Legforróbb vágyam ez, egyetlen vágyam, nincs igazság a földön, ha ez nem teljesül. Lemegyek abba a szobába, meg kell ölelnem azt a teremtest, ha másképp nem juthatok hozzá, hát az ablakot nyomom be!

– Pedig oda nem juthatsz be! – mondta a kutya. – Ha meg valami módon mégis hozzá tudsz érni a kályhához, nyomban véged van. Úgy, úgy!

A hóember egész álló nap sóvárogva bámult be az ablakon. Alkonytájban még meghittebb, hívogatóbb volt a szoba, a kályha szelíd piros fényt árasztott, szebbet, mint a nap, szebbet, mint a hold, olyat, mint a kályha, amikor jól megrakják. Néha kinyitották az ajtaját, s ilyenkor vörös lángnyelvek csaptak ki rajta, rózsaszínűre festették a hóember vágyakozó arcát.

– Ó, nem bírom tovább! Nem élhetek nélküle! – sóvárgott a hóember. – Milyen kedves, és milyen jól illik neki, ha kiölti a nyelvét!

Hosszú volt a téli éjszaka, de a hóembert elszórakoztatták ábrándos gondolatai, amelyektől csak úgy csikorgott a feje.

Reggelre jégvirágok nyíltak a pincelakás ablakain; szépek voltak, szebbeket még a hóember se látott, de hiába voltak szépek, ha eltakarták előle a kályhát. A jégvirágok egyre dúsabban nyíltak, nem akartak elolvadni; csikorgó, csontfagyasztó hideg volt, amolyan hóembernek való idő. De a mi hóemberünket ez

sem vigasztalta boldogtalanságában. Rabul ejtette szívét a fekete derekú kályha.

– Komisz betegség ez, hát még egy hóembernek! – mondta részvétellel a kutya. – Engem is elővett, de szerencsésen túlestem rajta. Úgy, úgy! Időfordulás lesz, meglátod!

Úgy is lett, a hideg megenyhült, olvadni kezdett.

Ahogy langyosodott az idő, úgy rokkant, úgy soványodott a szegény hóember. Nem szólt, nem panaszkodott, s ez már igazán rosszat jelentett.

Egy reggel aztán összeroskadt. Csak szürkés hókupac maradt a helyén meg egy seprűnyél, amely a gerince volt.

– Most már értem, mért volt olyan nyugtalan – bólogatott a kutya, amikor meglátta. – Seprűnyél volt

a testében, az izgett–mozgott benne, nem csoda, hogy mindig mehetnékje volt. Úgy, úgy!

Aztán elvonult a tél is.

– Fuss! Fuss! – kiáltotta utána a kutya, a kislányok meg ezt zöngicsélték az udvaron:

Levélke, bújj ki az ághegyen!

Füves rét, zöld takaród legyen!

Kakukk, fürj, pacsirta, szólj vígan!

Virág nyit, tavasz jön – itt suhan!

Énekeld velem, te kismadár:

nem jön a hideg tél vissza már!

És a hóemberre nem gondolt már senki.

DECEMBER 16.

Varga Katalin: A KESZTYŰ

Valaki az erdőben elvesztett egy hatalmas, szőrmével bélelt bőrkesztyűt. Ott feküdt a galagonyabokor aljában. Barna színe teljesen egybeolvadt a környező avar színével. A kis állatok mégis észrevették. A kesztyű meleg volt, tágas volt, kuckórákásra kiváltképpen alkalmas. Beköltöztek hát a kesztyűbe:

*a pocok a nagyujjába,
a cinke a mutatóujjába,
a béka a középső ujjába,
a szarvasbogár a gyűrűsujjába
s az öreg, rövidlátó hangya a kisujjába.*

Ha beköltöztek be is rendezkedtek. Utána munkához láttak. Mindenki a saját mesterségéhez. Hú micsoda sürgés–forgás, micsoda kalapálás, kattogás, csattogás hallatszott a kesztyűből:

De egyszer csak vége szakadt a munkának. A kis állatok megéheztek. Hozzáfogtak az ebédfőzéshez. Főtt, rotyogott az ebéd a kesztyűben:

Délután egy kicsit pihentek. Majd saját multságára mindenki muzsikált egy kicsit. Ez volt még csak az igazi zaj, ricsaj, zenebona!

Estére elunták a mókát. Vacsoráztak. Egy kicsit sétáltak a patakparton. Utána a kesztyű tágas tenyerében klubnapot tartottak:

*a pocok és a béka sakkozott,
a cinke televíziót nézett,
a szarvasbogár újságot olvasott
s az öreg, rövidlátó hangya énekelt és kötögetett.*

Tíz órakor elbúcsúztak egymástól. Aludni ment mindenki a kesztyű ujjaiba:

*a pocok a nagyujjába,
a cinke a mutatóujjába,
a béka a középső ujjába,
a szarvasbogár a gyűrűsujjába
s az öreg, rövidlátó hangya a kisujjába.*

Kányádi Sándor: CSIKORGÓ, A FAGYKIRÁLY

Csikorgó, a fagykirály nagyon szigorú uralkodó lehetett a maga idejében. Átkozták is eleget az alattvalói. Egy darabig még örültek is neki, kivált a szűcsök s a csizmadiák, mert úgy ellátta őket munkával, hogy ki sem látszottak belőle. Örültek a gyerekek is persze, mert kedvükre szánkázhattak, korcsolyázhattak a ropogós havon s a fényes jégen. De hát nem csak szűcsökből, vargákból áll a világ, nem csak szánkázásból, csúszkálásból az élet. Elkezdték gondolkodni az alattvalók, hogy Csikorgó uralmának miképpen vethetnének

véget.

Fújták a körmüket erősen, s toporogtak. De hiába. Fűtöttek, pipáltak. De csak nem akart vége lenni fagykirály rettentő uralmának.

– Üzeni kéne a fecskéknek – vélte egy bölcs öreg, aki még emlékezetében tartotta a fecskéket. – A fecskék jóban vannak a nappal, ha megjöhetnek, a napot is elhoznák magukkal.

Hogy s hogy nem, sikerült is üzeni a fecskéknek. El is jött nemsokára egy villás farkú, fecsegő madárka. Cikázott erre–arra a befagyott folyók, tavak felett. De majdnem rossz vége lett a kirándulásnak. Alighogy rálibbent a zúzmarás telefondrótra, dermedten földre koppant. Még szerencse, hogy valaki kézbe kapta, s a markában életre melengette.

– Egy fecske nem csinál tavaszt – csikorogta Fagykirály kárörvendve. S olyan fagyot lehelt a környékre, hogy még a farkasok is üvöltöttek kínjuk-

ban. (Innen származik az a mondás a farkasordító hidegről.)

– Nem bizony, egy fecske nem csinál tavaszt – szomorodtak el a vacogó, topogó, körmüket fújó alattvalók.

– Nem is csinálhat, mert túl alacsonyan száll – mondta egy másik öreg. – Olyan követ kellene, aki nemcsak fecseg-ficseg, rovarászat, de ereje, hatalma van a dalának. S van bátorsága átfúrni magát a jeges felhőkön, föl a naphoz.

– Azt mondo m én – folytatta a bölcs –, szerezzünk egy pacsirtát.

– Ugyan már, az még a fecskénél is kisebb! – vetette ellen az az öreg, aki fecskéért üzent volt.

– Többet ér az egy sereg fecskénél. Majd meglátjátok.

Mit volt mit tenni, beleegyeztek.

– Jöjjön a pacsirta.

Meg is érkezett nemsokára. S azon nyomban föl is parittyázta magát a magasba. Visszhangzott énekétől a jeges égbolt. És meg is repedt egy tenyérnyi helyen. A résen meg besütött a napsugár.

Megszeppent erre Csikorgó, a fagykirály. Próbálta betömni a rést, de hiába. Visszacsurgott a tömés a nyakába. S a lába alatt meg elkezdett kásásodni a hó, ripegett-ropogott a tavak, patakok, folyók hátán a jég. Csermelyek cincogtak, jégcsapok, csatornák csordultak. Csikorgó meg szedte az irháját, s inalt a dombok-hegyek, a havasok irányába.

Ott ül a magas bérceken örökös számkivetésben, s csak akkor látogat el régi birodalmába, amikor a pacsirta szabadságra megy. Olyankor aztán hetvenkedik, legénykedik, gorombáskodik, kitombolja magát, de már közel sem olyan kegyetlen, mint annak előtte. Rá sem hederít senki. Még örülnek is neki. Kivált a szűcsök s a csizmadiák, no meg a gyerekek is. Mosolyogva fújják a körmüket, mert tudják, hogy a pacsirta jövetelének már a hírére is Csikorgó szedi a sátorfáját, mert irtózik a magas kék égtől, de kiváltképp a pacsirta gyönyörű énekétől.

Zelk Zoltán: ÚJ MESE A NÉGY VÁNDORRÓL

Minden évben egyszer, túl a világvégen, találkozik a négy testvér a világvégi réten. Emlékeztek rá még, ki ez a négy testvér: a négy évszak, a Tavasz és Nyár, aztán az Ősz és Tél. Fáradtan leülnek, hosszan beszélgetnek, mit vetettek, mit arattak, mi jót-rosszat tettek.

Odagyúl köréjük Nap, Hold, csillag, szellő, s őket hallgatja a megpihenő felhő. Hallgassátok ti is, vajon mit beszéltek, szellő, felhő mondta nekem, s továbbmondom néktek.

Először a Tavasz szólalt meg; kíváncsian hallgatták őt idősebb testvérei:

– Hegy tetején hóba tűztem hóvirágot, fel is vidítottam vele a világot. Aztán ibolyával hímeztem a rétet, lila fejét fordította mindahány, az égnek. Ibolya elhervadt, gólyahírt ültettem, Afrikába a fecskéknek szellővel üzentem: Fecskék népét várja eresz alatt fészek s a gólyákat békás tavak, háztetőn kémények. Mire megérkeztek vidáman, gyors szárnyal, tele volt már erdő, mező, minden kert virággal. Pirosra festettem zöldellő cseresznyét, de még a meggynek is jutott egy kis piros festék...

Tavasz után a Nyár kezdett el beszélni, kíváncsian, szeretettel hallgatták testvérei.

– A pünkösdi rózsa hervadt már a kertben, mikor napsütéssel én is megérkeztem. Nem tudom, milyen nap volt, talán csütörtök... mindenki azt kiabálta: „Hoztál-e gyümölcsöt?”

Majd az Ősz – feleltem – , ő hoz majd gyümölcsöt, de azért meglátjátok, hogy nekem is örültök. Hoztam nyári záport, hízzanak a kertek, borsót, babot, karalábét egyen öreg, gyermek. És hogy ne maradjon senki, senki éhen, vígan szaladjon a kés kövér kenyérben, aratásra értek a búzakalászkodók, süttöttek a búzalisztből kenyeret, kalácsot. A tücsök a réten, madarak a fákon mind azt énekeltek: „Szép az élet nyáron...”

A Nyár után az Ősz kezdett el beszélni, őneki is volt ám bőven mit mesélni. Hallgatták mindnyájan, talán fel is írták: mi minden jót hozott az Ősz, körtét, almát, szilvát. Barackot és szőlőt... És hogy baj ne érje: a fecskéket, hogy elmentek, tenderig kísérte...

Az Ősz után a Tél kezdett el beszélni, hallgatták is kíváncsian őt ifjabb testvérei. Mindegyik szavára ámulva figyeltek: hóval őrizte a vetést, a didergő kertet. Hogy a fa ne álljon csúnya, üres ággal, földízíttette szép, ezüst zúzmarával...

Elmondták egymásnak, hogy mi mindent tettek, aztán elbúcsúztak, s újból vándorútra keltek.

Hans Christian Andersen: A RENDÍTHETETLEN ÓLOMKATONA

Volt egyszer huszonöt ólomkatona, egytestvér valamennyi, mert ugyanabból az ócska ólomkanálból öntötték mindegyiket. Puskájuk a kézben, szemük egyenesen előretekint, piros-kék egyenruhájuk pompázó szép. Amikor kinyitották a dobozt, amelyben feküdtek, meghallották az első szót ebből a világból: „Ólomkatonák!” Ezt egy kisfiú kiáltotta, és boldogan tapsolt. Születésnapjára kapta az ólomkatonákat. Sorba állította őket az asztalon. Egyik katona szakasztott mása volt a társának, csak a huszonötödik különbözött valamennyire a többitől: fél lába volt, mert őt öntötték utolsónak, s két lábra már nem futotta az ólomból. De fél lábán is éppen olyan szilárdan állott, mint társai a két lábukon. Mégis éppen ez az egy volt az, akinek a sorsa különösre fordult.

Az asztalon, ahol az ólomkatonákat fölállították, sok más játék is volt, de valamennyi közt a legszembeütőbb egy takaros kis papírmásé kastély. Apró ablakain egyenest a termeibe lehetett látni. Előtte parányi fák szegélyeztek egy tükörcdarabkát, amely tavat akart ábrázolni. Viaszhattyúk úsztak a tavon, és visszatükröződtek benne. Minden takaros és csinos volt a kastélyban, de a legtakarosabb mégis a tárt kastélykapuban álló kis teremtes volt. Őt is csak papírból ragasztották, de szoknyáját a legfinomabb gyolcsból varrták, vállát keskeny kék pántlika fődte - ez volt a ruhadereka -, a mellén pedig egy nagy aranycsillám rózsa tündökölt, akkora, mint a kis hölgy arca. A papírhölgyecske táncosnő volt; két karját kitárta, egyik lábát pedig olyan magasra nyújtotta, hogy az ólom-

katona nem is látta, és azt gondolta, hogy féllábú, mint ő maga.

„Ez volna még csak nekem való feleség - gondolta -, bár túlságosan előkelő, lám, kastélyban lakik! Nekem csak egy skatulya a házam, abban is huszonötödmagammal szorongok, oda nem vihetem. Ha nem azért mégiscsak meg kell ismerkednem vele!” Azzal lefeküdt, egész hosszában, egy tubákosszelence mögé, innen jól szemügyre vehette a finom hölgyecskét, aki fél lábon álldogálva sem veszítette el egyensúlyát.

Este lett, a többi ólomkatona bevonult skatulya házába, nyugovóra tért a háznép is. Most a játékok keltek életre, s végre maguk is játszhattak: hol az ollót meg rabló-pandúrt játszottak, bált rendeztek. Az ólomkatonák izgatottan dörömböltek skatulya házuk falán: ők is szerettek volna játszani, de nem tudták fölemelni a skatulya födelét. A diótörő bukfeneket hányt, a palavessző csikorogva szaladgált a táblán: olyan lárma kerekedett, hogy a kanári fölébredt a kalitkájában, és énekbe kezdett, méghozzá versben. Ketten voltak csak, akik nem mozdultak a helyükről: az ólomkatona meg a kis táncosnő, aki fél lába hegyén egyenesen állott, s két karját a magasba tárta éppúgy, mint addig; a katona is éppolyan rendíthetetlenül állt a fél lábán, s nem vette le a szemét a táncosnőről.

De tizenkettőt vert az óra, és hopp! - fölpattant a tubákosszelence födele, de nem tubák volt benne, nem bizony, hanem egy fekete ördögfiók, mert amit tubákosszelencének gondoltunk, az bűvös doboz volt.

– Hallod-e, te ólomkatona! – szólította meg az ördögfiók. – Minek mereszted a szemed olyanra, aki ügyet se vet rád?

Az ólomkatona úgy tett, mintha nem hallotta volna.

– No, várjuk meg a holnapot! – mondta az ördögfiók.

Reggel, amikor a gyerekek fölkeltek, az ólomkatonát az ablakpárkányra állították. Az ördögfiók műve volt-e, vagy a szélé: egyszer csak kivágódott az ablaktábla, s az ólomkatona hanyatt-homlok zuhant lefelé a harmadik emeletről. Rettenetes utazás volt. Fejjel zuhant az utcakőre, csákója meg a szuronya hegye két macskakő közé szorult, fél lába az égnek meredt. A kisfiú rögtön leszaladt a szolgálóval, hogy megkeresse. Ott topogtak a közelében, mégse vették észre. Ha az ólomkatona elkiáltja magát: „itt vagyok!” - biztosan meghallották volna, de a katona nem tartotta illendőnek a kiabálást, mert egyenruhában volt.

Megeredt az eső, egyre sűrűbben kopogott, valóságos felhőszakadás támadt; amikor kisütött a nap, két utcagyerek futott el arra.

– Oda nézz! - kiáltotta az egyik. – Egy ólomkatona! Fölveszem, megcsónakáztatjuk.

Újságpapírosból csónakot hajtogattak, beleültették a közepébe az ólomkatonát, s az már röpt is lefelé az utcacsatornán; a két gyerek tapsolva futott mellette. Irgalmas isten! mekkora hullámok csapkodtak a csatornában, s micsoda erős sodra volt a víznek! Persze mert nagy eső esett. Táncolt, himbálózott a papírcsónak, forgott is olyan sebesen, hogy az ólomkatona beleremegett, de azért csak állt rendületlenül, arcizma se rándult, szemét előreszőgezte, és keményen markolta a puskáját.

Aztán egyszer csak egy hosszú csatornahíd alá ért vele a papírcsónak. Olyan sötét volt körülötte, mint nemrég a skatulyában.

„Ugyan hová érek? – töprengett magában. – Ez biztosan az ördögfiók műve. Legalább a hölgyecske itt ülhetne mellettem, akkor nem bánnám, ha még egyszer ilyen sötét volna!”

Egy hatalmas vízipatkány bukott föl mellette; itt lakott a híd alatt a csatornában.

– Van útleveled? – kérdezte a katonától. – Ide az útlevelem!

Az ólomkatona hallgatott, csak a puskáját markolta még keményebben.

Továbbropt a csónak, és a vízipatkány utána iramodott. Huh! – hogyan vicsorgatta a fogait! Előrekiáltotta a forgácsnak meg a szalmaszálnak:

– Tartóztassátok föl! Tartóztassátok föl! Nem fizett vámot! Nem mutatta meg az útlevelem!

De a víz sodra egyre erősebb lett; az ólomkatona már-már kiért a híd alól, oda, ahol az isten napját megpillanthatta volna, de ott szörnyű zúgást-morgást hallott, olyat, ami a legbátrabb embert is halálra rémítette volna. Mert képzeljétek csak: a híd túlsó oldalán a csatorna vize a nagy gyűjtőcsatornába zuhogott bele; egy ólomkatonának ez éppen olyan kockázatos utazás, mint nekünk egy roppant vízesésen lehajózni.

A csónak már olyan közel volt a vízeséshez, hogy az ólomkatona nem tarthatta vissza. Már sodorta is lefelé a víz; a szegény ólomkatona erősen megvetette a lábát, ahogy csak bírta, nem vethetné senki a szemére, ha az arcizma is rándult volna. A csónak hármat-négyet fordult maga körül; színültig megtelt vízzel, és süllyedni kezdett. Az ólomkatona már nyakig állt a vízben, egyre jobban süllyedt a csónak, már a papírja is szétázott, már átcsapott a víz az ólomkatona fején. A szegény katona akkor a szép kis táncosnőre gondolt, akit soha többé nem láthat, s egy régi dal csendült a fülébe

*Isten áldjon, jó vitéz,
halálba mégy, halálba!*

Kettészakadt a papír, a katona kibukott a csónakból, s a következő pillanatban elnyelte egy nagy hal.

Ó, milyen sötétség volt a hal gyomrában! S még félelmetesebb, mint a csatornahíd alatt. A hely is szűk volt, mozdulni is alig tudott a katona. De azért fektében is rendíthetetlenül markolta a puskáját.

A nagy hal ide-oda úszkált; rettenetes volt, ahogy cikázott a vízben. Egyszer csak elcsöndesedett; az ólomkatona szeme előtt mintha villámfény lobbant volna: ragyogott körülötte a nap, s valaki hangosan kiáltotta:

– Az ólomkatona!

A nagy halat kifogták, piacra vitték, s ott eladták – így került a konyhára, ahol a szakácsnő a nagykéssel fölhasította. Két ujjá közé csippentette a katonát, s bevitte a szobába. Mindenki látni akarta a világjárót, aki még hal gyomrában is utazgatott. De az ólomkatonának nem szállt a fejébe a dicsőség. Az asztalra állították, hát - furcsa dolgok esnek meg a világban! Ugyanabban a szobában lelte magát, ahol valamikor meglátta a napvilágot; ugyanazokat a gyerekeket, ugyanazokat a játékokat látta maga körül. Ott volt a kis papírkastély is, kapujában most is ott állt fél lábbon a takaros kis táncosnő, másik lába a magasban – ő is rendíthetetlen maradt. Ez úgy meghatotta az

ólmokatonát, hogy hajsza! választotta el a sírástól, már-már kicsordultak szeméből az ólomkönnyek. De a sírás mégsem illetett volna hozzá. Csak nézte a táncosnőt, a táncosnő meg őt, de szót nem váltottak. Az egyik kisfiú most, se szó, se beszéd, fölkapta az ólmokatonát, és behajította a kályhába. Senki sem tudta, hogy mért tette. Biztosan a tubákosszelencében lakó ördögfiók műve volt ez is.

Az ólmokkatona ott állt a tűz vörös fényében, és kibíratatlan forróságot érzett, de nem tudta, a kályha tüze hevíti-e vagy a szerelemé. A piros-kék festék is lepattogzott róla; a viszontagságos utazástól-e vagy az emésztő szomorúságtól, azt sem tudta. A táncosnőt nézte, a táncosnő meg őt. A katona egyszer csak érezte, hogy olvad, de csak állt rendíthetetlenül, s keményen markolta a puskáját. Akkor kicsapódott egy ajtó, a léghuzat fölkapta a kis táncosnőt, s az, mint egy lenge tündér, beröppent a kályha nyitott ajtaján a katona mellé, lobbant egyet, s vége volt.

A katona akkor zsugorodni kezdett, kicsi ólmogomolyaggá olvadt, s másnap, amikor a szolgáló kiszedte a kályhából a hamut, egy kis ólomszívet talált benne – ennyi maradt a katonából. A táncosnőből nem maradt más, mint az aranycsillám rózsza, az is szénfeke-tére perzselődött.

DECEMBER 20.

Jakob és Wilhelm Grimm: A SUSZTER MANÓI

Volt egyszer egy suszter, értette a mesterségét, szorgalmasan dolgozott. Hogy, hogy nem, a végén mégis úgy tönkrement hogy nem maradt egyebe, mint egyetlen pár cipőre való bőre. Abból este kiszabta a cipőt, hogy majd másnap elkészíti; tiszta volt a lelkiismerete, nem sokat emésztette magát a jövőndön, gondolta, majd lesz valahogy, tisztességes ember csak nem pusztul éhen; lefeküdt, és békességgel elaludt.

Másnap jó korán fölkelt, és neki akart ülni a munkájának; hát ott áll: készen az asztalán a pár cipő. A suszter ámult-bámult, nem tudta, mit szóljon a dologhoz. Kezébe vette a cipőt, alaposan végignézte, minden varrást, minden szögelést apróra megsejmlélt; nem volt azon semmi hiba, nincs a: a mestermunka, amelyik különb lehetett volna.

Hamarosan vevő is jött. Nagyon megtetszett neki a cipő. Fölpróbálta: éppen ráillett a lábára.

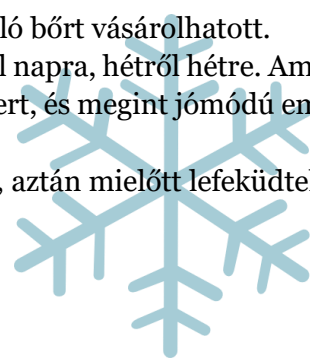
– Mintha csak nekem készítették volna! – mondta örvendezve, és mert úgy találta, a suszter keveset kér érte, valamivel többet adott az áránál. pontosan annyit, hogy éppen két párra való bőr tellett ki belőle. A suszter este ezeket is szépen kiszabta.

„A többi munkát majd megcsinálom holnap reggel – gondolta –, ráérek a dolgomtól.”

De mire másnap fölkelt, készen állt két pár cipő, neki a kisujját sem kellett megmozdítania. Vevő is akadt mind a kettőre, jól megfizettek értük, s a suszter, a pénzen most már négy párra való bőrt vásárolhatott.

Harmadnap reggel azt a négy pár cipőt is készen találta. S így ment ez tovább napról napra, hétről hétre. Amit este kiszabott, az reggelre elkészült. A cipész hamarosan tisztos jövedelemre tett szert, és megint jómódú ember lett belőle.

Karácsony táján egy este szokása szerint ismét kiszabta a másnapi cipőkhöz a bőrt, aztán mielőtt lefeküdtek, azt mondta a feleségének:

– Hallod–e, lelkem, mi lenne, ha ma éjszaka fönnmaradnánk, és meglesnénk, ki az, aki ilyen szorgalmasan segít nekünk a műhelyünkben?

Az asszony ráállt a dologra, hiszen maga is sokat töpregett már rajta, csak hát nem mert előhozakodni vele az urának. Mécsest gyújtott, és föltette a szekrény tetejére, aztán elbújtak a sarokban. Onnét figyelték, hogy lesz, mi lesz.

Mikor a toronyban éjfél ütött az óra, egyszer csak valami kaparászást, topogást, izgést-mozgást hallottak; az ajtó egyarasznyira kinyílt, és két kedves kis manó surrant a szobába. Se szó, se beszéd, odaültek a suszter asztalkájához, fogták a kiszabott bőroket, és munkához láttak. Olyan fürgén, olyan ügyesen dolgoztak, parányi kis ujjukkal olyan szaporán varrtak, tűztek, hogy a suszter azt sem tudta, hová legyen ámulatában.

A manók addig egy szempillantásra sem hagyták abba a munkát, míg a cipők el nem készültek, és fényesre pucolva ott nem sorakoztak az asztalka mellett. Akkor egyet füttyentettek, s illa berek! – eltűntek.

Másnap reggel azt mondta a suszterné asszony:

– Meg kell hálálnunk ezeknek a manóknak, hogy jómódba juttattak minket. Pucéron szaladgálnak az isten-adták, még jó, hogy meg nem fagnak! Tudod, mit? Varrok nekik ingecskét, kabátkát, mellényt, nadrágot, kötök nekik harisnyát is, te meg csinálj mindegyiknek egy pár szép kis cipőt.

Egész nap ezen dolgoztak; az asszony kezében szaporán járt a kötőtű, csattogott az olló, készültek a kis ruhák, az ember meg a székén kuporgott, és kalapált, szögelt, forgatta a kaptafát, míg a kis cipőket meg nem csinálta. Este aztán a kiszabott bőr helyett az ajándékokat rakták oda az asztalra; szépen elrendezték mindent, elbújtak a sarokban, és kíváncsian lesték, mit szólnak majd a manók.

Azok szokás szerint pontban éjfélkor meg is jelentek, és tüstént dologhoz akartak látni. Hanem ahogy az asztalra esett a pillantásuk, lecsapták a szerszámaikat és azt sem tudták, mihez kapjanak, mit simogassanak, minek örvendezzenek. Egykettőre bebújtak a kis ruhákba, felhúzták a kis cipőt, füttyentgettek, rikkantgattak, egyszerre csak cincogva nótázni kezdtek.

Ugye, milyen csinos fiúk vagyunk?

Többet bizony nem is suszterkodunk!

– énekelték; körültáncolták az asztalt, szökdécseltek, ugrándoztak, végül aztán kiperdültek a szobából.

Nem is jöttek vissza soha többet.

A suszternak pedig élete végéig jól ment a sora mindig volt munkája, és minden sikerült neki, amihez csak hozzákezdett.

Volt egyszer egy suszter, értette a mesterségét, szorgalmasan dolgozott. Hogy, hogy nem, a végén mégis úgy tönkrement hogy nem maradt egyebe, mint egyetlen pár cipőre való bőre. Abból este kiszabta a cipőt, hogy majd másnap elkészíti; tiszta volt a lelkiismerete, nem sokat emésztette magát a jövőndön, gondolta, majd lesz valahogy, tisztességes ember csak nem pusztul éhen; lefeküdt, és békességgel elaludt.

Másnap jó korán fölkelt, és neki akart ülni a munkájának; hát ott áll: készen az asztalán a pár cipő. A suszter ámult–bámult, nem tudta, mit szóljon a dologhoz. Kezébe vette a cipőt, alaposan végignézte, minden varrást, minden szögelést apróra megsejmelte; nem volt azon semmi hiba, nincs a: a mestermunka, amelyik különb lehetett volna.

Hamarosan vevő is jött. Nagyon megtetszett neki a cipő. Fölpróbálta: éppen ráillett a lábára.

– Mintha csak nekem készítették volna! – mondta örvendezve, és mert úgy találta, a suszter keveset kér érte, valamivel többet adott az áránál. pontosan annyit, hogy éppen két párra való bőr tellett ki belőle. A suszter este ezeket is szépen kiszabta.

„A többi munkát majd megcsinálom holnap reggel – gondolta –, ráérek a dolgomtól.”

De mire másnap fölkelt, készen állt két pár cipő, neki a kisujját sem kellett megmozdítania. Vevő is akadt mind a kettőre, jól megfizettek értük, s a suszter, a pénzen most már négy párra való bőrt vásárolhatott.

Harmadnap reggel azt a négy pár cipőt is készen találta. S így ment ez tovább napról napra, hétről hétre. Amit este kiszabott, az reggelre elkészült. A cipész hamarosan tisztos jövedelemre tett szert, és megint jó módú ember lett belőle.

Karácsony táján egy este szokása szerint ismét kiszabta a másnapi cipőkhöz a bőrt, aztán, mielőtt lefeküdtek, azt mondta a feleségének:

– Hallod–e, lelkem, mi lenne, ha ma éjszaka fönnmaradnánk, és meglesnénk, ki az, aki ilyen szorgalmasan segít nekünk a műhelyünkben?

Az asszony ráállt a dologra, hiszen maga is sokat töprengett már rajta, csak hát nem mert előhozakodni vele az urának. Mécesest gyújtott, és föltette a szekrény tetejére, aztán elbújtak a sarokban. Onnét figyelték, hogy lesz, mi lesz.

Mikor a toronyban éjfél ütött az óra, egyszer csak valami kaparászást, topogást, izgést–mozgást hallottak; az ajtó egyarasznyira kinyílt, és két kedves kis manó surrant a szobába. Se szó, se beszéd, odaültek a suszter asztalkájához, fogták a kiszabott bőröket, és munkához láttak. Olyan fürgén, olyan ügyesen dolgoztak, parányi kis ujjukkal olyan szaporán varrtak, tűztek, hogy a suszter azt sem tudta, hová legyen ámulatában.

A manók addig egy szempillantásra sem hagyták abba a munkát, míg a cipők el nem készültek, és fényesre pucolva ott nem sorakoztak az asztalka mellett. Akkor egyet fütttyentettek, s illa berek! – eltűntek.

Másnap reggel azt mondta a suszterné asszony:

– Meg kell hálálnunk ezeknek a manóknak, hogy jómódba juttattak minket. Pucéron szaladgálnak az isten-adták, még jó, hogy meg nem fagynak! Tudod, mit? Varrok nekik ingecskét, kabátkát, mellényt, nadrágot, kötök nekik harisnyát is, te meg csinálj mindegyiknek egy pár szép kis cipőt.

Egész nap ezen dolgoztak; az asszony kezében szaporán járt a kötőtű, csattogott az olló, készültek a kis ruhák, az ember meg a székén kuporgott, és kalapált, szögelt, forgatta a kaptafát, míg a kis cipőket meg nem csinálta. Este aztán a kiszabott bőr helyett az ajándékokat rakták oda az asztalra; szépen elrendezték mindent, elbújtak a sarokban, és kíváncsian lesték, mit szólnak majd a manók.

Azok szokás szerint pontban éjfélkor meg is jelentek, és tüstént dologhoz akartak látni. Hanem ahogy az asztalra esett a pillantásuk, lecsapták a szerszámaikat és azt sem tudták, mihez kapjanak, mit simogassanak, minek örvendezzenek. Egykettőre bebújtak a kis ruhákba, felhúzták a kis cipőt, fütttyentgettek, rikkantgattak, egyszerre csak cincogva nótázni kezdtek.

Ugye, milyen csinos fiúk vagyunk?

Többet bizony nem is suszterkodunk!

– énekelték; körültáncolták az asztalt, szökdécseltek, ugrándoztak, végül aztán kiperdültek a szobából.

Nem is jöttek vissza soha többet.

A suszternak pedig élete végéig jól ment a sora mindig volt munkája, és minden sikerült neki, amihez csak hozzáfogott.

DECEMBER 21.

Tamási Áron: KARÁCSONYI PÁSZTOROCSKÁK

A szabad tűzhelyen, a betlehemi majorban, hajladozik a tűz aranylángja. Csordapásztorok melegednek a tűznél, melynek a fénye átvilágít az időn, és emlékezni serkent engemet is.

Tizenhárom éves voltam, s vezére a zsenge pásztoroknak. Ezek a zsenge pásztorok mind korombéli fiúk voltak, akiket gondosan megválogatva vettünk fel a nyájba. Amikor a kör bezárult, kiosztottuk a szerepeket. Elsőnek vezért választottunk, aki majdan, karácsony este, a belső beköszöntőt is mondani fogja, mindama leányos házaknál, ahova behatolunk. Aztán választottunk külső beköszöntőt, aki az ajtón kívül fog szólani, és hát meg is küzd azzal a másikkal, amelyiket ott találunk esetleg a háznál. Utána kijelöltük a tűzmestert, aki vezényli az üdvözlő puffantásokat; majd megválasztottuk az énekvivőt és a mókamestert, nemkülönben a nagy-

mondót, aki mindenkit le fog torkolni, szükség esetén még lódítva is éktelenül.

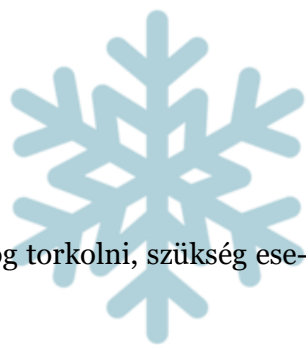
S aztán tanulni kezdtünk.

Így készültünk a szent hadjáratra, a karácsonyi kántálásra, s vártuk a napot és tele lélekkel az estét, amikor aranyfénnel felragyog a betlehemi csillag.

S végre a föld örömet kiáltott az égre, és az ég örömet kiáltott a földre.

Karácsony este lett.

Az áradó örömben úgy ringott a völgyben a falu, mint a békesség tava. S a tóban egybegyűlt a tizenkét zsenge pásztor, mint tizenkét aranyhal. Elindultunk kövér örömmel, s miközben úsztunk a patyolat estében, felzengett szívünkben az ének. Szállott az ének, és zengedezve hirdette, hogy a betlehemi hírmadár a mi falunkba is hullatott egy tollút. Hullatott egy tollút a kicsi nép ismeretlen falujába; és öröm

nyugodott azon, ami hullt, és piros megemlékezés a szegények felől.

Így énekeltünk, s haladtunk lassan a falu között, a fehér holdvilágon; s miközben haladtunk, imitt és amott is felzengett az örömnóta, s úgy világított valahány ének az éjszakában, mint a pásztortűz lobo-gása.

A falu is megbolydult egészen.

Megbolydult, mert a reménység öröme szállotta meg az embereket, s kisöpörte szívükből az esztendő gondjait. Csak éneket termett a száj vagy jó szót. A vérből sem hullott indulat azon az este; hanem megnyugodva csörgedezett a vér, akár Betlehemben a patak, minek a vizéből szelíden ittak a csordapásztorok gazdátlan juhait. A házak tetején a hó világított, bent a szobákban pedig szelíden a lámpa. S amikor valahonnét, úszva a holdvilágon, felhangzott az ének, leányocskák fürkésztek az ablakon át, s úgy várták madaras szívvel a zengő sereget.

Megálltunk egy ház előtt, mely első volt a tervezetben. Lázár gazda lakott a házban, s volt neki egy lánya is, aki két bimbót a rózsabokorról már leszakított. Hát azon a kapun, örömhír énekszóval, bátran bevonultunk, s még fent az ereszben is, az ajtó előtt, énekeltünk egyet. Amikor ezt sikeresen elfújtuk, hagytunk módosan egy kevés csendet, majd felcsendült a külső beköszöntő hangja, mondván a megkívánt harsány hangon:

Örülj és örvendezz, nemes házigazda:

Kigyúlt a világnak Betlehem csillagja.

Örülj és örvendezz, kedves háznak népe,

Hogy ide vezérelt a csillagnak fénye.

A csillag fénye szerencsés csendbe merült. Vagyis, bent a szobában, nem volt egy másik nyáj, amelyik belülről, valami elmés kérdéssel, rögtön megtámadott volna. Így aztán csak Lázár gazda szólt ki nekünk ünnepélyesen, mondván:

Jónál jobb hírt hoztok, halljuk valahányan:

Gyertek azért beljebb; akármilyen bátran.

S a szó végére meg is nyitotta nekünk az ajtót; s mi pedig egyenes cérnasorban, mint a vadlibácskák, bevonultunk az ünnepi szobába. Nekem mint belső beköszöntőnek, a sor fejénél kellett állanom, s állottam is mily szívesen! Katonás léptekkel elővezettem a sort, úgy annyira, hogy a sor végi pásztorocska az ajtón belül még helyet vehessen. Akkor megvártam, hogy a léniát, ha valami hiba lenne benne, gyorsan kiigazítsák; s majd egy negyed fordulattal, egyszerre és valahányan, frontot vettünk pattanva a ház gazdája felé, ki a feleségével és a leányocskával ott állott várakozva az asztal mellett. S abban a percben, amint a csizmacskánk szára megcsattant a fordulatan, jobb kézzel és egyetlen villanó mozdulattal,

levettük a fejünkről a kucsmát, s én pedig hangzatosan megszólaltam, mondván:

Ahol a nap felkél, ama tájról jöttünk,

Hírmondás kedviért nagy utakat tettünk.

Mert szólott egy csillag, éppen felkelőben,

Hogy gyorsan induljunk éjjeli időben.

Napkelet országból így el is indultunk,

S ezen kedves házba hozott el az utunk.

Dicséretét zengjük Júda nemzetének,

Mert kinyílt virága Dávid vesszejének.

Származásunk felől sem hagyunk kétségben,

Vagyis bajban nőttünk, s tartós szegénységben;

S kik a juhnyáj után vénen vánszorognak,

Fiai vagyunk mi csordapásztoroknak.

Dehát ez voltunkat az Úr nem tekinté,

Hanem angyalával nekünk megjelenté,

Hogy földre lejöve világ megváltója,

Kinek a mi nyájunk igaz szószólója.

Ámen.

S erre az „ámenre”, de abban a pillantásban, puska-poros pisztolyával, a lábszára mellett a pádimentum felé, oly nagyot puffantott a tűzmester, hogy a lámpában a láng és a pironkodó kislány megriadt egyaránt.

Mi pedig harsanva mondtuk a lövésre:

- Szent jó estét kívánunk!

Ezzel aztán a szertartás madara el is szállt. A sor megbomlott, mosolyra derültek a szemek és öröme az arcok. Szíves szóval a gazda is biztatni kezdett minket, hogy vegyük közre az asztalt, s üljünk le. Köszöngöttük a szíves szót, s mint nagyra becsült férfiak, ki-ki a megillető helyre le is ült. A kislány pedig, mint nyíló háziasszony, kolbászt hozott az asztalra, s egy cserépfazékban töltött káposztát. A kolbász még csterszegett a forró zsírban, s rotyogott majdnem a káposzta is. Szokás szerint, s hogy az étel is csillapodjék még valamicskét, a gazda szilvapálinkát töltött, s a kisded Jézusra köszöntötte, aki éppen akkor nagyon fázódott a barmok között.

Aztán enni kezdtünk.

S evés közben egyre jobban megeredt a szó, mely a betlehemi pusztáról lassankint hazarepült, s kezdett megtelni derúvel. Vagyis az ideje megjött a játéknak, melyet előre megbeszéltünk. Ránéztem hát a móka-mesterre, s így szóltam:

- Messze van még az idő, amikor szakálla lesz.

- Kinek? - kérdezte a kislány.

- Aki ma született, annak - feleltem.

Tudván, hogy a Kisdedről beszéltek, pírba borult a kislány arcocskája. Mi kedvesen neveltünk a rózsaszínű zűrzavaron, a mókamester pedig színre lépett, s így szólt:

– Hát én megelőztem az időt, hallják-e!

– No; s az hogy történt? - kérdezte a gazda.

A mókamester helyzetet vett, s kanyarítani kezdte a történetet, mondván:

– Hol van az a harcsafűrész, te legény? – kérdi apám a tegnapelőtt reggel. – A helyin van – mondom neki, mire apám szól ismét: – Hát ha a helyin van, akkor kondorítsd össze, mert megyünk s levágjuk azt a nagy fát a Csorgónál.

Itt megereszkedett egy kicsit a szóval, s folytatta:

– Hát mi el is mentünk, s egy óra alatt megérkeztünk, abban az irgalmatlan nagy hóban. Megkerültük a nagy fát, s a töviről széjjel pallottuk azt a rengeteg havat. Aztán térdre ereszkedtünk, s neki a fűrész a fának; s oly lelkünkől húztuk, hogy a fa ágain reszketett a hó. Node, haladtunk is dicséretesen, mert egy félóra múlva, mint egy recsegő zuhatag, földre dőndült a fa. S a dőndülés után, ahogy a verejtéket le akarám vala törölni a homlokomról, hát odapillantottam a fa csonka törzsökére, de fel is akadt rögtön a szemem, mert a fatörzsök fehér lapján nem semmit láttam, hanem az elszomorodott Jézus szakállas fejét.

– Jaj, igazán?! – mondta a kislány, mire a mókamester még bizonykodott is, mondván:

– A béka a hitetlenek nyelvire rakja a tojásait, ha nem így volt.

Éppen tettük volna, hogy tünedezünk a nagy csodán, de akkor megszólalt a nagymondó, s tiszte szerint így szólt:

– Aszemmi, hallják-e! Hanem János keresztapám a múlt héten egy vaddisznót lőtt, jó nagy vadkocát. Otthon neki is állott mindjárt, hogy felhasítja; s ahogy ott előttünk éppen felvágja vala a hasát, hát a hasadékból két vadmalac szökött elő.

– Jaj, csakugyan?! – mondta ismét a kislány.

– Bizony – fűzte tovább a nagymondó. – De keresztapámnak is volt esze bezzeg, mert hogy megjegyyezze azt a két vadmalacot, a fülit mindjárt behasította mind a kettőnek; s aztán elcsapta őket az erdőre, hogy majd jövőre meglője őket, mint kész disznókat, s jogos tulajdonait.

– Aj, beh okos volt! – ámult a kislány.

– Okos-okos – nézett a kislányra a mókamester. – De aki elbeszélte, az sem ingyen tette, mert igen nézi a maga fülit.

Megrebbent rögtön a kislány, s a két tenyerével letakarta mindjárt a két fület; s a két szeme pedig fényben röpdösött, mint két cseppecske madár.

Mosolyogtunk is rajta, de szerettük is.

S kedvelt ő is minket, úgy emlékszem, mert elmenőben virágot tűzött a sapkáinkra. S mi azokban a virágos kucsmákban rázendítettünk egy új énekre; s a patyolat estében zengedezve haladván egy másik lányos ház felé, ragyogott nyilván a mi szemünk is, mint a betlehemi csillag.

DECEMBER 22.

Móra Ferenc: A SZÁNKÓ

Kegyetlen hideg tél volt, azóta se tudok hozzáfoghatót. Fenéig befagyott a patak, a verebek megdermedve hullottak le a fákról, a háztetőről olyan vastag jégcsapok meredeztek, hogy kővel is alig bírtuk őket lehajigálni. Először a báránybőr sapkáinkat vagdostuk hozzájuk, de evvel nem sokra mentünk. A füünk megfázott, a sapka a tetőn maradt, s ami a legnagyobb baj volt: a jégcsap se esett le.

Még jobban szerettünk a hóban játszani. Akkora hó volt, hogy alig látszottunk ki belőle, ástunk is benne akkora barlangokat, hogy akár a medvék királya el-lakhatott volna bennük. Persze a medvének több esze volt, minthogy hópalotában lakott volna. Nem is fagyott le se keze, se lába, mint nekünk.

Legkülönb mulatság mégiscsak a szánkázás volt.

Szomszédunkban lakott a bíró. A bíró csináltatott a fiainak olyan szánkót, hogy annál szebb még nem volt a világon. Még most is sokszor álmodom vele így tél idején. Kőrifából volt a talpa, diófából a karja, az ülése lószórvánkos, beterítve bársonyposztóval, a lábtakaróján bolyhos szőnyeg. Be volt festve az egész szép pirosra, tán a kötele is selyemből volt.

Megvolt a mesés szép szánkó, de nem volt, aki húzza. Nagy úr volt akkor Bíró Pali is, Bíró Gyuri is, mind a kettő csak húzatni akarta magát. Engem fogtak be meg egy másik szegény gyereket, a Favágó Jánoskát. – Egyszer ti húzzátok, máskor mi ülünk benne – biztattak a bíró fiai.

Bántuk is mi a csúfolódást, csakhogy hozzáférhettünk a szánkóhoz. Pali, Gyuri elnyújtózkodtak nagy-

urasan a puha ülésben, mi ketten nyakunkba akasztottuk a cifra istrángot, szél se érhetett a nyomunkba aztán. Meg se álltunk az ötödik fordulóig, ott is csak lélegzetet venni. Így tartott ez egy hétig, hanem Favágó Jánoska már akkor olyan búsan lógatta a fejét, mint egy igazi ló. Meg is kérdezte tőle a kisebb gazdánk, a Bíró Pali, hogy tán kevesli az abrakot?

– Szeretnék már egyszer én is beleülni a szánkóba – motyogta félősen.

Jánoska –, csak egyetlenegyszer, csak egyik saroktól a másikig!

Bíró Gyuri nevetve csördítette meg fejünk fölött a pántlikás ostorát:

– Mást nem kívánnál, kis rongyos? Nem olyan gúnyához csinálták ezt a szánkót, mint a tied.

Pali még jobban rákiáltott:

– Örülj, hogy húzhatod. Gyí, Szellő, gyí, Bogár!

Összenéztünk Jánoskával, s akkorát rántottunk a szánkón, hogy mind a két gazdánk kigurult a hóra. Olyat hemperedtek, hogy öröm volt nézni, ámbátor igyekeztünk elhordani az irhát.

Hanem aztán megbántuk, amit tettünk. Másnap majd meghasadt a szívünk, mikor a bíró fiai elszánkáztak a ház előtt. Most már a Szabó Gergőék húzták őket. Ekkor énnekem egy gondolatom támadt:

– Jánoska, van egy hatosod?

– Volt tavaly, de labdát vettem rajta.

– Tudod mit, Jánoska? Ha neked is volna egy hatosod, nekem is, vennénk rajta szánkót.

Másnapra kerítettünk pénzt. Én a Csacsadér vargától kaptam, mert segítettem neki kivinni a csizmákat a piacra, Jánoska meg eladta a labdáját meg a márvány golyóját, meg a bicskáját a molnárinasnak.

Délután elmentünk a szenesboltba, vettünk a pénzünkön egy szenesládát. A ládát félig megraktuk szalmával, a fenekére szögeztünk két gyalult deszkát, kerítettünk egy ruhaszáritó kötelet, s azt ráerősítettük a láda két oldalára. Megvolt a szánkó. Biz az nem egészen olyan volt, mint a bíró fiaié, de éppúgy csúszott.

Az udvaron próbáltuk ki, mert az utcára szégyelltünk kimenni a másik szánkó miatt. Hanem az udvar kicsi volt. Megegyeztünk, hogy kimegyünk a falu végére, ahol senki se lát. Közökon, zig-zug utcákon bujkáltunk kifelé, hogy ne találkozzunk a bíró fiaival. Fújt

a szél kegyetlen, sodorta a tetőkről az arcunkba a havat, de nem törődtünk vele.

Csak arra gondoltunk, hogy milyen jó lesz szánkóba ülni Először Jánoska ül bele, én elhúzom a kis erdőig, ő meg engem vissza. Jaj, istenem, de jó lesz! Kiértünk a falu végére. Az utolsó ház a Kati nénié volt, az öreg koldus–asszonyé. Rogyott kis szalmás kunyhó, se udvara, se kerítése. Most csupa hó és jégcsap az egész kunyhó, csupa dér még az ajtókilincs is. A Kati néni kutyája, a szegény Morzsa, ott nyöszörgött a küszöbön.

– Megállj, Ferkó – mondta a Jánoska –, eresszük be ezt a szegény kutyát, mert megveszi idekint az isten hidege. Az öregasszony bizonyosan alszik. Belöktük az ajtót, a Morzsa csaholva szaladt előre. Kati néni ott gubbasztott a vackán, elkékiült orcával, dideregve vékony kendőjében. Olyan hideg volt odabent, hogy még a tűzhely sarkait is kivirágozta a dér. – Nem égett ebben a tűz, lelkeim, már három nap óta. Sem egy marék szalmám, sem egy gyújtat fám.

Majd megfagyok, lelkeim – sóhajtozott az öregasszony.

Jánoska rám nézett, én meg órá. Előhúzta a sarokból a baltát, kiment, csattogott, pattogott odakint: föl-vágta tűzrevalónak a szánkót. Kisvártatva hatalmas tűz lobogott a kunyhóban. Égett a szánkó. A mi szánkónk, amelyikbe egyszer se ültünk bele.

A szánkódarabok piros lángja hosszú csíkokban táncolt a falon, amely mintha sírt volna örömeiben, ahogy a dér leolvadt róla. Az öreg koldusasszony orcája is színesedni kezdett. Ahogy ránk vetette háládatos tekintetét, a mi szívünkben is valami melegség támadt. És egyszerre megsajnálunk a gazdag bíró fiait, akik érzik, hogy milyen jólesik repülni a szánkón, de nem tudják, milyen jólesik jót tenni a szegényekkel.

DECEMBER 23.

A NÉGY GYERTYA MESÉJE

Az adventi koszorún négy gyertya égett. Annyira nagy volt körülöttük a csend, hogy tisztán lehetett hallani, amit beszélgetnek. Azt mondta az első:

„Én vagyok a béke. De az emberek nem képesek életben tartani. Azt hiszem, el fogok aludni...”

És néhány pillanat múlva már csak egy füstölgő kanóc emlékeztetett a hajdanán fényesen tündöklő lángra. Azt mondta a második:

„Én vagyok a hit. Sajnos az emberek fölöslegesnek tartanak, nincs értelme tovább égnem...”

A következő pillanatban egy enyhe fuvallat kioltotta a lángot. Szomorúan így szólt a harmadik gyertya:

„Én a szeretet vagyok! Nincs már erőm tovább égni. Az emberek nem törődnek velem, semmibe veszik, hogy milyen nagy szükségük van rám...” – ezzel ki is aludt.

Hirtelen belépett egy gyermek a szobába, és mikor meglátta a három kialudt gyertyát, felkiáltott:

„De hiszen nektek égnetek kéne mindörökké!” – és elkeseredésében sírva fakadt.

Ekkor megszólalt a negyedik gyertya:

„Ne félj! Amíg nekem van lángom meg tudjuk gyújtani a többi gyertyát. Én vagyok a remény!”

A gyermek szeme felragyogott! Megragadta a még égő gyertyát és lángjával életre keltette vele a többi.

DECEMBER 24.

Linda Jennings: PÁSZTOROK A HEGYEN

Betlehem mellett, a hegyoldalban pásztorok őrizték a nyájat. A hideg téli éjszakák nagyon hosszúra nyúltak. A pásztorok a tűz köré húzódtak, a farkasok és a tolvajok ellen pedig őrszemet állítottak.

Ezt az éjszakát valami különös, izgatott várakozás töltötte be. Talán a Betlehem felé vándorló sok ember miatt, vagy mert a bakacsin égen sosem látott fénnel sziporkáztak a csillagok. Hirtelen nagy fényesség támadt a magasban, nagyobb és erősebb, mint akármelyik csillag ragyogása. A pásztorok rémülten vetették magukat a földre. Még a fejüket is eltakarták.

– Ne féljete! – szólalt meg egy hang fölöttük. – Jó hírt hozok.

Az egyik pásztor vigyázva felemelte a fejét. Csodálatos, fényes angyalt látott. Ő beszélt hozzájuk.

– Keljete! föl, és induljate! Betlehemben, egy istállóban ma éjszaka megszületett az Isten fia.

A pásztorok talpra szöktek, és meglepetten látták, hogy az ég tele van angyalokkal. Énekel és imával köszönte meg Istennek az angyalok kara, hogy elküldte fiát a földre.

Mikor az angyalok eltűntek, a számadó azt mondta a többieknek:

– Induljate! Menjete be a városba, és keressete meg a gyermeke! Angyalok jelentették a hírt, nem kételkedete benne. Megszületett az Isten fia.

A pásztorok sietve indultak lefelé a hegyről. A legfiatalabb felkapott egy újszülött bárányt.

– Ajándékot kell vinnete a gyermekek – mondta.

Könnyen megtalálták az istállót. József lámpája messzire világított az éjszakában.

Fénye kirajzolta a jászol fölé hajoló párt. A jászolban ott feküdt a gyermek.

A pásztorok köréje gyűltek, és csodálták, milyen békésen alszik. Most csak alszik, de majd mindnyájunk megváltója lesz.

**ÁLDOTT KARÁCSONYI
ÜNNEPEKET KÍVÁNUNK NEKTEK!**